

OTDK-DOLGOZAT

2015

A BIZALOM HATÁRAI

Fukushima: a katasztrófa kommunikációja vagy a kommunikáció katasztrófája?

Kézirat lezárva: 2013. november 17.

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS.....	1
1.1 JAPÁN TÁRSADALMI KÉRDÉSEI.....	1
1.1.1 <i>A mezőgazdaság.....</i>	1
1.1.2 <i>Az urbanizáció fejleményei.....</i>	2
2. A FUKUSHIMAI KATASZTRÓFA KOMMUNIKÁCIÓJA.....	3
1.1. VERBÁLIS ÉS NON-VERBÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ.....	3
1.1.1. <i>Non-verbális kommunikáció.....</i>	3
1.1.2. <i>A ki nem mondott üzenetek.....</i>	6
1.2. MAGAS ÉS ALACSONY KONTEXTUS.....	8
1.3. A KULTÚRA MODELLÁLLÁSA.....	9
1.3.1. <i>Az individuum és a kollektíva a társadalomban.....</i>	11
1.3.2. <i>Bizonytalanságkerülés.....</i>	12
1.4. VÁLSÁG- ÉS KATASZTRÓFAKOMMUNIKÁCIÓ.....	13
1.4.1. <i>A katasztrófa általános jellemzői és a krízis veszélyei.....</i>	16
1.4.2. <i>A lakosság viszonya a természeti katasztrófához.....</i>	18
1.4.3. <i>A kormányzati és szakértői oldal kommunikációja.....</i>	19
1.4.4. <i>Információgyűjtés, a katasztrófa kommunikációjának értékelése a lakosság részéről a katasztrófát követő két évvel később.....</i>	22
1.4.5. <i>Interjú egy fukushima megyei lakossal.....</i>	31
3. KÖVETKEZTETÉS.....	35
IRODALOMJEGYZÉK.....	36
MELLÉKLETEK.....	39
1. MELLÉKLET: SAJTÓTÁJÉKOZTATÓ NAOTO KAN MINISZTERELNÖKKEL....	36
2. MELLÉKLET: KÉRDŐÍV, EGYÉB KATEGÓRIA VÁLASZAI.....	43

Táblázat- és ábrajegyzék

1. ábra: A válság.....	13
2. ábra: Nemek.....	23
3. ábra: Életkor.....	23
4. ábra: Honnan értesült a fukushimai katasztrófáról?.....	24
5. ábra: A katasztrófával kapcsolatos kérdést kivel vitatta meg?.....	25
6. ábra: Kinek adott legnagyobb hitelt a katasztrófával kapcsolatos információ tekintetében?.....	26
7. ábra: Megváltozott a véleménye a kezdetekhez képest?.....	27
8. ábra: Ha megváltozott a véleménye, akkor minek a hatására?.....	27
9. ábra: Változtatni kellett volna a kommunikáció módján?.....	28

1. BEVEZETÉS

1.1 Japán társadalmi kérdései

1.1.1 A mezőgazdaság

A második világháborút elvesztő Japán, - mely ország addig háborút nem veszített, - 1945-re kezdte megnyitni kapuit a külvilág felé. A Showa Genroku korszakban, az 1960-ban bekövetkező iparosodás következtében a hangsúly a mezőgazdaságról áttérődik az iparra, és ez magában hordozza a társadalom átalakulását, a munkához való hozzáállás megváltozását is. A gyorsütemű technológiai fejlődés lehetővé teszi, hogy a népesség nagyobb része mára ne a földműveléssel foglalkozzék, hanem más ágazatokban keressen munkát. (Egyes statisztikák szerint a mezőgazdaság válsága már a Meiji restauráció idejétől (1868-1912) megkezdődött. A 19. század második felében, Japán létrehozta első alkotmányát, minisztériumok alakultak, létrejön az első parlament, és az ország megnyitotta kapuit a világ felé. Ha a selyemexport esetét vizsgáljuk, mely 1921 és 1931 közötti időszakban látható, hogy a selyemkivitel összértéke 33%-os visszaesést mutatott, ezzel hatalmas felzúdulást okozva a termelők körében. Meglepő módon az 1960 és 1990 közötti időszakban a mezőgazdaságban bekövetkező 68%-os csökkenés nem rontott a mezőgazdák helyzetén. Mi lehetett ennek az oka? Amikor a gazdálkodás nem volt kifizetődő, más munkalehetőségek közül lehetett választani. A változás megtörtént, mégsem kellett a munkakörülmények változása miatt elszakadniuk az otthonuktól a már nem mezőgazdasági munkát végzőknek. Ebben nagy szerepet játszott az otthonhoz való személyes kötődés is, ugyanakkor nem is voltak rákényszerítve otthonuk eladására. A Felkelő Nap országa, mint szigetország, földrajzi elhelyezkedésben is megkönnyítette az ipari társadalom kibontakozását. A népesség mindössze csak néhány parti síkságon koncentrálódott, ezáltal a vidéki emberek könnyebben eljuthattak a nagyvárosokba teljes vagy részmunkaidős munkát végezni. Ennek társadalmi és családi vonatkozásai a mai Japánban még mindig megfigyelhetők. A család, mint olyan „elmozdíthatatlan”, más helyen végzett munka miatt, meg nem bolygatható, költözés szóba sem jöhet. Emiatt a nők szerepe még mindig a háztartás vezetésére, a gyermekek nevelésére szorítkozik. A japánok napi 2-2 órát utaznak munkába menet, és vissza. A mezőgazdaság hanyatlása a társas kapcsolatokra is kihatott. A fiatal gazdák egyre nehezebben találtak maguknak feleséget, mivel a fiatal nők közül kevesen gondolják vonzónak a vidéki földművelő életmódot a városi élettel szemben. Emiatt néhány gazda akkoriban külföldről választott feleséget, akiket „levélben rendelt hitveseknek” neveztek.

1.1.2 Az urbanizáció fejleményei

Demográfiai robbanás következtében 1950-ban megnőtt a városokban lakók száma. 1990-ben a népesség közel 60%-a városokban lakott, miközben a közösségekben élők aránya csökkent. Jelenleg az ország teljes népességének mintegy 10%-a a fővárosban, Tokióban él (12 millió fő). Az urbanizáció, és a gyorsan növekvő népesség a lakáshelyzetben is változásokat hozott, melyet tömörítésnek is lehetne nevezni. Ennek kétféle módja van: az egyik az „egymásra helyezés”, mely a felhőkarcolók elődjével, egymásra építésszerűen történik. A másik a „zsugorítás”, mely nem vertikálisan, hanem horizontálisan tömörít, és az egymás mellé beszorított házakat jelenti. Az 1980-as években az ingatlanárak a csillagos egekbe szöktek, melynek hatását még most is lehet érzékelni a szigetországban. A csökkenő terület, és a felfelé való építkezés, „vertikális terjeszkedés” hatására egy kertes ház csak az igen jómódúak tudnak megfizetni. Az építőipari eljárások fejlődésének köszönhetően az épületek szerkezetét a földrengésekhez igazították. Az 1970-es évekre megszűnt a háború utáni lakáshiány, emelkedett az életszínvonal, ezáltal még több toronyházat építettek. Az urbanizáció a családi kapcsolatokra is hatással volt. Mivel a lakótér szűkülni kezdett, ez nem kedvezett a többgenerációs családoknak, ahol az '50-es években, egyes családokban átlagosan három gyerek élt. Ez napjainkra visszaeső tendenciát mutat. Mélyen rögzült szokás, hogy a gyermekek kötelesek gondoskodni idősebb szüleikről. Az idősekről gondoskodó szociális rendszer még csak gyerekcipőben járt, a háztartási költségek pedig, a többgenerációs együttéléssel megfizethetőbbé váltak. A Showa-Genroku korszakban a Narita repülőtér kiépítése – mely sok ember lakóhelyét szüntette meg – megnövelte az utasforgalmat. Az anyagi jólét következtében pedig sok japán töltötte szabadságát külföldön. Mobilitás figyelhető meg a külföldi munkák terén is. Egyre többen vállaltak munkát más országban, vagy költöztek el külföldre. Ezek a helyzetek újfajta szemléletmódot, nézeteket hoztak a társadalomba, mely tudás integrálódott a társadalmon belül. Ugyanakkor idegen hatások is folyamatosan érték a Felkelő Nap országát. Az amerikai telekommunikáció és a média nagy hatást gyakorol az országra. Mialatt a városi ipar elnyelte a vidéket, a japán kultúra is fokozatosan beleolvadt az ipari kor kultúrájába. Példaképp lehet megemlíteni a sushi éttermeket, fürdőket, buddhizmust és shintoizmust, vagy akár az elektrotechnikát.

2. A FUKUSHIMAI KATASZTRÓFA KOMMUNIKÁCIÓJA

2.1. Verbális és non-verbális kommunikáció

A kommunikációs folyamat egyszeri, megismételhetetlen és visszafordíthatatlan. (Hidasi [2004]) A kommunikáció interdiszciplináris terület, melyben a pszichológia, szociológia, kulturális antropológia, lingvisztika hatnak egymásra. (Falkné Bánó [2008])

A kommunikáció, mint információ közvetítés egyik eszköze a nyelv. A nyelv és a kultúra egymástól elválaszthatatlan egységet alkotnak. A kommunikációs folyamat lényegi elemei: üzenet kibocsátója, üzenet befogadója, csatornák, és maga az üzenet. Egyik fontos tényező a visszacsatolás (*feedback*), mely által az üzenet kibocsátója fel tudja mérni, hogy a befogadó hogyan kódolta üzenetét. (Falkné Bánó [2008])

A verbális kommunikáció alapja a nyelv és a beszéd. A verbális csatorna az egyik legspecifikusabb módja a kommunikációnak, melyben a nyelv, mint jelrendszer kölcsönös megértésen alapszik, összehangolja viselkedésünket és cselekvésünket. Non-verbális kommunikáció is zajlik az üzenet adója és befogadója között. Megjelenésünkkel is kifejezzük önmagunkat, szándékolt és nem szándékolt kommunikációs folyamat megy végbe. E.T. Hall amerikai antropológus 1975-ben tett kimutatása alapján a kommunikáció legnagyobb része (80%-a) nem nyelvi úton zajlik. Más kutatók szerint ez az arány az adott kultúrától is függ, hogy milyen eltérés figyelhető meg a kommunikáló felek között. Japánban ez az arány szintén a nem nyelvi üzenetek felé tolódik el.

2.1.1. Non-verbális kommunikáció

A non-verbális kommunikáció ellentétben a verbálissal, a metakommunikáció kifejeződése, azaz magáról a kommunikációs interakcióról ad jelzést. Ez a jelzés számos formában rögzíti mindazt, ami szóban elhangzott. Ha valamit nem szeretnék, vagy nem tudok szóban kifejezni, akkor folyamodom a metakommunikációs kódhoz. „A nem verbális kódok főbb funkciói: társas helyzet kezelése, az énkép megjelenítése, az érzelmi állapot közlése, az attitűd jelzése és az interakció vezérlése.” (Hidasi [2004] 81. o.) Természetesen ezen funkciók nem egyszerre érvényesülnek.

Társas helyzet kezelése rendszerint nem verbális úton kezdődik. Először szemrevételezés útján választom ki a partneremet. Az európai kultúrában például, mikor az utcán sétálok, és segítségre

lenne szükségem, először szemrevételezem, kihez fordulhatnék, majd szemkontaktussal jelzem, hogy kihez akarok fordulni. Szemkontaktus elfogadása esetén szólítjuk meg a másik felet. Tehát a beszélgetés, a mondandó megfogalmazása, csak ezután történik. Beszélgetők egy csoportjához való odalépés már jelzi az interakcióba belépési szándékot. Ugyanez a keleti kultúrákban nem tapasztalható, ott minden formalitásokhoz kötött. A japán társas érintkezésben sokszor ez a szándék megválaszolatlanul marad. Ugyanis addig, amíg a másik fél nincsen bevezetve, szóba sem jöhet a beszélgetés. A harmadik fél általi bemutatás, (bevezetés) tehát elengedhetetlen feltétele a japán etikettnak, egyfajta előfeltétele a befogadásnak.

Az énkép megjelenítése, mint másodlagos funkció ugyancsak fontos része az interkulturális kommunikációnak. Valójában a külvilág felé folyamatosan mutatjuk énképünket, függően attól, hogy mit és mennyit akarunk megmutatni önmagunkból. Rendkívül hasznos dolog a másik kultúra státusz szimbólumait ismerni, hiszen ezek ismerete jelzés értékű lehet, ha jól értelmezzük őket. Jelzés értékűnek minősül a nők irányába való udvariasság. Ez az udvariasság az európai kultúrában elvárás, igaz, kultúránként eltérő módon, más mértékben. Nyugaton a nőknek több társadalmi szerepvállalás jut, mint a távol-keleti társadalmakban. A kabátlesegítés, előreengedés, elsőség átengedése a helyfoglalásban mind-mind az európai kultúra része. Ezek olyannyira részét képezik normáinknak, hogy részét képezik társadalmi elvárásainknak is. Ezzel szemben a japán kultúrában a nők felé tett nyílt udvariasság degradálná a férfi státuszát. Vagyis a pozitív énkép közvetítésének módja kultúránként eltérő jelentéssel bír.

Érzelmi állapot közlésére korunk kutatói megállapították, hogy egyes arckifejezések egyetemes jellegűek. Olyan érzelmkifejezésre, mint nevetés vagy sírás, minden kulturális közösség tagja képes. Kultúránként azonban eltérő, hogy ez milyen jelentéstartalommal párosul, milyen szokásnormák szabályozzák. A mosoly az egyik ilyen leguniverzálisabb kifejezés. Európai kultúrkörökben a mosoly örömmel, környezetének megelégedettségével párosuló jelentés, vagyis öröm kifejezési funkciót tölt be. Japánban azonban a mosolynak számos más funkciója, jelentése is lehet. Egy incidens jól példázza a japánok eltérő mosoly-alkalmazását:

„Egy japán turista figyelmetlenségéből levert egy értékes vázát egy előkelő külföldi szállóban. A zajra elősiető managert mosollyal fogadta és hajlongva kért bocsánatot. A szállodás azonban elkomoruló tekintettel közölte a szállodát ért kár nagyságát – erre a japán vendég hevesebben kezdett nevetgélgni. Időközben előkerült a japán vendég felesége is, aki ugyancsak kuncogásba kezdett. Ezt látva az európai kissé indignálódva ismételte meg a váza értékét és a kártérítési

igényt. Legnagyobb meglepetésére ezt a japán vendég zokszó nélkül tudomásul vette és gálánsan fizetett.” (Hidasi [2004])

Ezt az esetet vizsgálva tehát kiderül, hogy a japánok a kínos esetet is zavart mosollyal próbálják leplezni. Érzelemleplező funkciója a mosolynak gyászjelentéskor, tragikus balesetkor is megfigyelhető. Ebben az a szándék is benne rejlik, hogy kíméljék a partnert a kellemetlen, esetleg terhes hírektől.

Kultúránként eltérő az érzelmek kifejezésre juttatása. Habár ebben a vonatkozásban egyéni, és a nemek közötti eltérésnek is jelentős hangsúlya van, mégis megfigyelhetők általánosan érvényesülő jellegzetességek. Európai kultúránkban a fiúknak kiskoruk óta mondják „Ne sírj! Katonadolog!”, ennél fogva férfiaknál ez a fajta érzelemnyilvánítás nem megszokott, nem is teszik. A gyengeség és az önkontroll hiányának fogható fel. Ugyanakkor távol-keleti kultúrákban, mint Japánban is, gyakran látni könnyező férfiakat. Ennek jelentéstartalma a mély megbánás, illetve a meghatódás aspektusa, nemtől függetlenül. Az érzelemkifejezést is az adott, meglévő közegtől tanuljuk, rendszerint azok elvárásaink megfelelően alkalmazzuk. *„Attitűd alatt azt a hozzáállást értjük, amellyel az interakció során a kommunikációs folyamat valamely komponense iránt viszonyulunk. Ez a viszonyulás vonatkozhat az interakciós partnerre, a témára, kódra, de a csatornára is.”* (Hidasi [2004] 89.old.) Annak jelzése, hogy valami iránt nem tanúsítunk érdeklődést, lehet egy odavetett, rövid válaszreakció, a tekintet elkalandozik, a figyelem hiánya, arcmimika, de akár vokális kód is. Mehrabian rámutatott arra (Hidasi [2004] 90.old.), hogy az egyes nem verbális kódok az attitűdök esetében eltérő hatékonysággal bírnak. Amikor az interakcióban párhuzamosan érvényesülnek a különféle kódok, akkor fennállhat az esélye, hogy ezek nem mindig erősítik egymás üzeneteit. Ha a verbális üzenet pozitív, de a vokális vagy a mimika nem, akkor az attitűdöt negatívnak kódoljuk. Vagyis a nem verbális kódokban megfogalmazott jelzéseknek jobban hiszünk, mint a verbálisaknak. Mehrabian felmérései szerint (Hidasi [2004]) a mimikai jelzések nyolcszorosan felülmúlják a verbális kódét. Ezt a felmérést amerikai és angolszász országokban végezték el. Feltehető azonban, hogy nem azonos eredményt kaptak volna akkor, ha a felmérést olyan országokban végzik el, ahol a mimikai kontroll erősebb, ezáltal a mimika hatékonysága is kisebb mutatóval szerepelt volna. Egyik nyelv sem képes világviszonylatban azt a gazdag viszonyrendszert érzékletesen leírni, ami az interakció során kialakul.

Az interakció vezérlése két dologból tevődik össze. Az egyik, amikor az interakció során alkalmazott kódot más kódokkal is támogatjuk, mely által elősegítjük a működését. A másik, mikor nem verbális kódokkal jelezzük a csatornaváltást.

Az első esetre példa a társas érintkezésben a beszélgetés, tárgyalás irányítása. Az interakcióban több beszélgetőpartner jelenléte esetén is gyakorlatilag csak egyvalaki beszélhet. Ezt 'bejelentkezéssel' jelezzük, amely lehet szemkontaktus, tekintetátvitel, fejmozgással történő jelzés, esetleg kézzel való mutatás, jelzés, nagy levegővétel. Az ázsiai kultúrában különösen nagy szerepe van a szüneteknek, melyek hosszúra nyúlnak. Ezek a szünetek ráadásul be nem fejezettek, félbehagyott kifejezések közé kerülnek be. Ebből következik, hogy nagyon ritkák a japán társalgásban a befejezett, teljesen lezárt, kerek gondolatot tartalmazó mondatok. A gondolatok ki nem mondottak, amelynek kiegészítése, továbbvitele a partnerre van bízva. Ez a mai napig nagy próba elé állítja a japán kommunikációban résztvevőket.

2.1.2. „A ki nem mondott üzenetek” (Hidasi [2004] 73.old)

Ha az információ áramlás esetén nincs visszajelzés (*feedback*) a kommunikációs folyamatban, akkor azt „üres járat”-nak is minősítik. (Hidasi [2004]) Fontos azonban megjegyezni azt is, hogy nem mindegy, hogy a befogadó törekszik az információ befogadására vagy sem. Ebben az esetben kérdésként merül fel a szándékoltság esete, azaz, hogy az adó és a vevő akaratlagosan vesznek-e részt a kommunikációs folyamatban. De a szándék ugyanaz, az üzenetet valamilyen formában és módon (a csatornán keresztül) el szeretnénk juttatni a címzetthez, azonban az objektív körülmények jelentős mértékben befolyásolják az információ áramlást. Nem beszélve az üzenet adójának a lehetőségeiről és ismereteiről. A ki nem mondott üzeneteknek kétféle jelentése van: az egyik, amikor csend (hallgatás) áll be a verbalizálás közben, ennek a csendnek jelentéshordozó ereje van, mert valami helyett „alkalmazzák”. A másik típusú jelentés, amikor nem öntjük egyáltalán szavakba mondandónkat, vagyis a kommunikációs interakcióban ilyenkor „elhallgat”-nak valamit. Ez azért következhet be, mert az interakcióban részt vevő felek nem tudják, vagy nem akarják elmondani a közölt információt. Európában társadalmilag nem elfogadott az interakcióba iktatott szünet, ugyanakkor a távolkeleten ennek nagy értéket tulajdonítanak. A csendet nem lehet megszakítani, a folyamatos beszéd pedig nem kívánatosnak minősül a szigetországban.

Az ázsiaiak általában az intuíción, az elmélkedő befelé fordulásra helyezik az hangsúlyt, ellentétben a nyugati logikai megközelítéssel. Nagyobb a hangsúly az objektív tényeken és a szubjektív érzéseken, kevesebbet elemeznek, és a nyugatitól eltérő módon nem szednek szét ízekre egy témát. Ezáltal megközelítésük nem annyira tényszerű.

Richard Brislin kutató az alábbi esetet hozza fel példának:

„Egy japánul folyékonyan beszélő amerikai kollégája jelen volt egy megbeszélésen, ahol a japánok egy csoportja két alternatívát vitatott meg. A találkozó végén az amerikai elismerően szólt oda az egyik japán résztvevőnek: „Úgy vélem, bölcsen döntött a társaság az A változat elfogadása mellett. „A japán kolléga erre szerényen megjegyezte: „De hisz a csoportunk a B verziót választotta...” „Ugyan, hát hallottam, hogy többen mondták, hogy az A változat a jobb...”- erősködött az amerikai. Erre a japán: „Ön bizonyára a szavakat figyelte, nem pedig a szavak közötti szüneteket.” (Hidasi [2004] 73.old)

A nyelvi kódban lévő kommunikációban a kimondatlan szavaknak is van súlya. A kommunikációba beiktatott csendnek több funkciója és fajtája van. Ezen funkcióknak lehet pozitív vagy negatív jelentéstartalma.

Az egyik ilyen jelentős elem az érzelmi hatást kiváltó funkció, amikor csenddel (szünettel) sértést, vigaszt tudunk kifejezni. Egy problémáját, gyászát előadó beszélgetőpartnernek néha a megértő hallgatás nyújtja a legjobb vigaszt.

A második az információ tartalmára vonatkozó jelző funkció. Csend által lehet információkat elhallgatni, elrejtteni, vagy akár ezzel ellentétesen érzékeltetni is. A beiktatott csönd jelezheti azt, hogy tartózkodom az adott témától, nem szeretnék egy adott kérdésre válaszolni. A japán kultúra részét képezi a hallgatás. Kifejezetten megtiszteltetésnek számít, ha a hallgató annyira értékeli az elhangzottakat, hogy hosszú szünetet iktat be, ezáltal is feldolgozza a hallottakat. A parttalan csevegésnél többre értékelik a tartalmas hallgatást.

Harmadik funkció közé sorolható az ítéletalkotó, minősítő funkció, amikor is a csenddel egyetértést vagy egyet nem értést fejezünk ki.

Negyedik a hatáskeltő funkció, ahol nyomatékot adunk a beiktatott csenddel a mondandónknak, egyfajta előre mutató jelzés is, hogy valami fontosat kívánunk mondani. Távol-keleti kultúrák esetében a csend megszegése és a beszéd negatív aktusnak minősül. Ugyanakkor homogén társadalmakban, mint a japán, él a „nem verbalizáció”, amelyre egyébként kifejezésük is van: *ishin-denshin* (szavak nélküli kommunikáció). Amikor mind többet hagyatkoznak a ki nem mondott üzenetekre, a japán társadalomban ez az egymás iránti bizalom és megértés legbiztosabb jele. A japán kommunikációban ugyanis elsősorban viselkedés nyelvi megformálása jelenik meg a verbális kommunikációban, míg a lényeges, érdemi információ kimondatlanul marad. Tudni kell a „sorok között olvasni”.

2.2. Magas és alacsony kontextus

Japán magas társadalmi kontextusú ország. A lényegét sosem az elején közlik a befogadóval. Egyfajta körbeírás jellemzi beszédüket. Nem a tárgyról beszélnek, hanem azt csak közelítik. Nézetük szerint már a kontextusból magából észre lehet venni a tárgyat, amiről szó van, nem szükséges azt megemlíteni, ezt minden emberi lénynek értenie kellene. A japán nézőpont szerint nekünk, kívülállóknak kell felvennünk az ő gondolkodásmódjukat ahhoz, hogy megértsük őket, tudjunk az ő fejükkel gondolkodni. Ezért van az, hogy az európai misszionáriusok is csak kis eredményt tudtak elérni a felkelő nap országában, ellentétben más országokkal. (Hall [1983]) A japánok idő koncepciója más, mint az európaiaké. Van egy kifejezésük „*nemawashi*”, amely azt kívánja jelezni, hogy mielőtt meghoznak egy döntést, abba mindenkit belevonnak az érintettek közül, hogy megfelelő konszenzusra jussanak. (Hall [1983] és <http://limitedwipsociety.hu/news/2013/02/nemawashi/>) A tárgyalóasztalnál náluk nem a sebesség számít, hanem a megoldás, melynek érdekében mindent megtesznek. A *nemawashi*-nak akkor van vége, mikor vége kell, hogy legyen, nem pedig előbb. Matsumoto Masako író szerint három fő dolog jellemzi a japánokat: elme, szív és „*hara*” (vagyon vagy gyomor). Elme az üzlethez, szív a családhoz és barátokhoz, *hara* pedig amire mindennél jobban vágyik valaki. (Hall [1983])

A társadalom homogenizáltságától függ a tolerancia mértéke is. Minél homogénebb társadalom, annál jelentősebb szerepet kap a verbalizáció ezen része. A japán társadalom etnikailag homogén, a lakosság 98 %-a japán. A társadalomra a tolerancia és a ki nem mondott üzenetek egyaránt jellemzőek az interakciós folyamatban. Utóbbira külön terminusuk is van „*ishin-denshin*”, szavak nélküli kommunikáció. A bizalom kialakításának egyik módja ez, amikor már a ki nem mondott üzenetekre hagyatkoznak. (Hidasi [2004]) Elsősorban az „attitűdök nyelvi megformálása” (Hidasi [2004]) figyelhető meg a verbális kommunikációban, míg a tényleges információ a ki nem mondott üzenetet formájában jelenik meg.

A japán társadalomban a régi értékek még mindig fellelhetőek, a **szenioritás** elve érvényesül (tekintély, rang, öregek tisztelete). (Hidasi szerk. [1998]) A szenioritás elve jelenik meg erkölcsi és szellemi értelemben is. A tapasztaltabbak tanácsaira, ismereteire hagyatkoznak, azokat tiszteletben tartják. A tiszteleti nyelvhasználat külön rendszert alkot. Nyelvhasználatukra jellemző, hogy jelentéstartalmuk sok esetben kétértelmű. Nem mondanak igazán se igent, sem nemet, inkább azt, hogy „lehetséges”. Gesztusaik az európai kultúrához képest jóval visszafogottabbak. Európai szemmel távolságtartó népnek tartjuk őket. A beszélgetéseik közben két és félszer több a verbális visszajelzés is. Ez a nyelvi megerősítés az „aha” vagy

„igen” nem feltétlenül jelent választ, inkább csak azt, hogy „igen, értem, amit mond” illetve „követem a mondanivalóját” jellegű jelentéstartalommal bír, ami szinte minden gondolati egység után hallható.

2.3. A kultúra modellálása

Alex Inkel és Daniel Levinson arra is felhívták a figyelmet, hogy a nemzeti kultúráknak különböző dimenziói léteznek, melyek kihatnak a társadalomra, a társadalmi csoportokra és azon belül az egyénre. Három dimenziót véltek felfedezni: a **tekintélyhez való viszonyt**, az **énképet** (az egyén és társadalom viszonyát) és a **konfliktuskezelést** (érzelem kifejezés és agresszió). (Hofstede [2008]) Ezt a megállapítást Hofstede végül egy kutatásában lefedte, amikor megállapította, hogy a különböző társadalmaknak azonos problémáik vannak, mégis mindezen problémák megoldása országokként eltérő.

A holland kutató négy kulturális dimenziót azonosított, melyek valamennyi kultúrában hatnak a viselkedésre. Szerinte az első az *individualizmus-kollektivizmus* modell. Individualizmushoz közel álló országok többek között: Egyesült Államok, Ausztrália, Nagy-Britannia, Kanada, Hollandia, Magyarország és Új-Zéland. Ezekben a társadalmakban az egyén szerepe a meghatározó, annak függetlensége és önállósága. Az egyéni versenyt és megmérettetést értékeli, még a döntéshozatalban is az egyén szerepe érvényesül. **Kollektivista** modellt képvisel többek között Venezuela, Kolumbia, Pakisztán, Peru, Taiwan, Japán stb. Itt erősek a társadalmi keretek, ahol az emberek a „belső csoportra” (szervezetek, rokonok, család) támaszkodnak. A közösségi tudat erősebb az „én” tudatnál, inkább az együttműködés jellemző rájuk, mintsem a verseny.

Második modellnek tekinthető a **bizonytalanságkerülés**. Besorolásuk alapján azok az országok kerültek ide, akiknek egyedei törekedtek a bizonytalanság kerülésére, és akik igénylik az előrelátható jövőt, ami kifejeződik határidők, időpontok, ütemezés megjelölésében és betartásában. Ilyen bizonytalanságkerülő országok: Szingapúr, Dánia, Svédország, Hongkong, és Írország. Míg a *bizonytalanságot toleráló* országok közé sorolható többek között Görögország, Portugália és Belgium is.

A *hatalmi távolság* a harmadik modell. Ebben a felállásban az országok aszerint kaptak besorolást, hogy emberi kapcsolataikban mennyire érvényesül a hatalmi távolságtartás, a hatalomnak kijáró presztízs. A távolságot a társadalom egyedei az élet részének tekintik, mely

alapján mindenkinek megvan a maga helye a társadalomban. Ide sorolható: Fülöp-szigetek, Mexikó, Venezuela, India, Brazília és Japán. A sereghajtó országokban a vezetők és a beosztottak között nem nagy a távolság, ami megakadályozná őket a szociális érintkezésben. A pozíciót és hierarchiát szerkezeti kényszerűséggel azonosítják.

Negyedik dimenzióként érvényesül a *maszkulinitás-feminitás*. Azon országok, melyekre a **maszkulinitás** értékei jellemzőek, férfias viselkedésmintákat mutatnak, mint például: teljesítmény központúság, ambíció, pénzorientáltság, és a nemi szerepek éles elkülönülése. Japán, Ausztria, Venezuela, Olaszország és Svájc is ebbe a vonatkozásba sorolható. A feminin értékeket előnyben részesítő országok helyzetében a nemek közti egyenlőség nagyobb szerephez jut. Svédország, Norvégia, Hollandia, Dánia is ezen országok közé sorolhatók.

Utolsóként a *konfuciánus dinamizmust* említi Hofstede. Kutatásai során azt vizsgálta, hogy mi magyarázza azt a hatalmas eltérést különösen Ázsiában, ami más országok gazdasági teljesítményében észlelhető. Tehát, hogy miért van az, hogy a sok kulturális hasonlóság ellenére egyes országok jelentősen jobb gazdasági teljesítményt nyújtanak. Ebből a szempontból kiugróan jól teljesítő országok: Japán, Hongkong, Tajvan, Dél-Korea és Szingapúr. Ezen öt országot vizsgálva rájött, hogy közös értékekkel rendelkeznek, mint dinamikus hosszú távú látásmód, kitartás, takarékoság, szégyentudat, és a közösség méltóságának a megőrzése. Ezek az értékek különösen a munkahelyi környezetben rendkívül hatékonyan befolyásolják a teljesítményt. Ezek az értékek nagyjából egybeesnek azokkal az etikai tanításokkal, melyek Konfuciustól származnak, ezért is kapta ezt az elnevezést.

2.3.1. Az individuum és a kollektíva a társadalomban

Ahol a csoport érdeke elsőbbséget élvez az egyénnél, ott kollektív tudatról és társadalomról beszélünk, ebbe a körbe Japán is beletartozik. A japán társadalom csoport szinten is jól szervezett, az egyik ilyen csoport a család, a másik pedig a vállalat. Neveltetésükben megjelenik a „mi”, mint csoport, nem pedig az „én”, mely az individualista országok jellemzője. Ez a közösségi tudat, a csoporthoz való tartozás védelmet nyújt az élet megpróbáltatásaival szemben, a csoporthoz tagjai életük végéig elkötelezettek, vagyis az egyén és a közösség között erős kölcsönös függőségi viszony alakul ki.

Hofstede szerint: „A kollektivizmus, ami az olyan társadalmakat jellemzi, amelyekben az emberek születésüktől fogva erős, összetartó, zárt csoportba illeszkednek, ami feltétlen hűségükért cserébe egész életük során védelmet nyújt számukra.” (Hofstede [2008] 115. o.)

Ezen társadalmak számára a csoport hovatartozása a meghatározó szempont. Munkahelyi moráljuk pedig, „mindent a cégért”, vagyis a „haza szolgálata”. Személyes vélemény nem létezik, a csoport elve a meghatározó. Mielőtt véleményt formálnának, először a családdal ülnek össze megbeszélni a történeteket. A kollektivista társadalom fogalmához a **szégyen** is hozzá tartozik, vagyis akik a társadalmi tudatot megsértik, szégyenben maradnak. A szégyenérzet akkor jelenik meg, amikor nyilvánosságra kerül valamilyen törvényt sértő cselekedet. A másik a méltóság elvesztése (*losing face*), mely úgyszintén a kollektív társadalom működésének alapja. Megalázó helyzetbe kerülni azt jelenti, hogy az egyén tettei miatt „nem felel meg a társadalmi helyzetéből fakadó elvárásoknak.” (Hofstede [2008] 131. o.) Ebben a társadalomban minden körülmények között törekedni kell az „arc megőrzésére”, mely a legfőbb erénynek és értéknek számít.

2.3.2. Bizonytalanságkerülés

A bizonytalanságkerülés nem minden esetben kötődik csak az egyénhez, ez az egyes társadalmakról is elmondható, amely viselkedésmintákat az egyének elsajátítanak, megtanulnak. A megerősítésében három alap intézmény játszik szerepet: a család, az iskola és az állam. Ezek olyan kollektív magatartásmintát tükröznek, amelyek abnormálisnak tűnhetnek más társadalmak számára. (Hofstede [2008]) Japán is ezek közé az országok közé tartozik. A kétséges kimenetelű dolgoktól akarnak megszabadulni, tehát fellép a jól strukturált intézmények, szervezetek és kapcsolatok igénye. Ebből következik, hogy a jól felépített rendszer egyfajta kiszámíthatóságot jelent mind az egyén, mind a társadalom számára, jobban értelmezhetőek az egyes helyzetek. Ezáltal a munkavállalóknak nem áll szándékukban gyakran munkahelyet változtatni, ami igencsak jellemző a japán társadalomra. A magas bizonytalanságkerüléshez tartozó országok esetében az idő pénz, az emberek elfoglaltak, és keményen dolgoznak. Japán nem szereti a kétes helyzeteket, szükséges számára a szervezeti felépítés. Fontos a szaktudás, mely igen nagyra becsülendő. Igénylik a strukturált felosztást,

hogy mindennek helye legyen a rendszerben, ezért több specialistát is alkalmaznak, hisznek a technikai megoldásokban. Jellemzője az ilyen rendszernek az is, hogy erősen függ az ország a kormány szakértelmétől, másként szólva nem is lehet az másként, mint ahogyan azt a kormány gondolja. (Hofstede [2008])

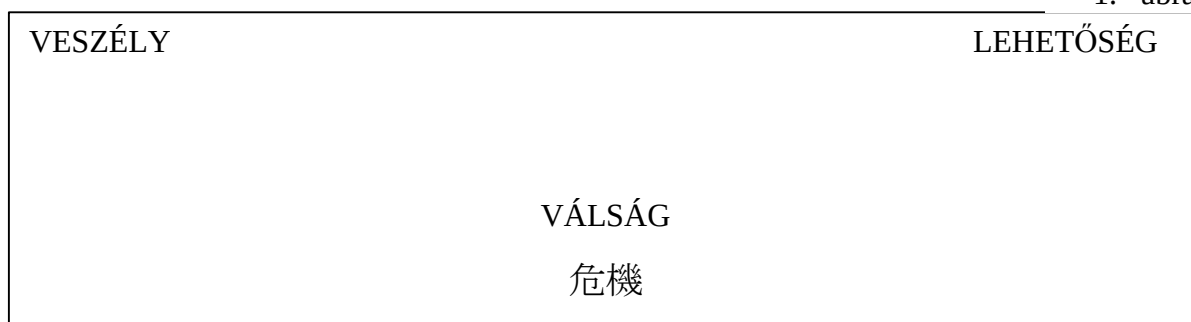
2.4. Válság- és katasztróforkommunikáció

Válság pontos meghatározása

„A válság az egyén, egy csoport vagy a társadalom életében megnyilvánuló súlyos zavar, nehéz helyzet, amelynek kimenetele jó is, rossz is lehet.” (Dr. Barlai - Kövágó [1996] 9.o.) A hétköznapi szóhasználatnál ellentétben pozitív *lehetőség* is, mely kettősség érdekes módon a kínai (és egyben japán) nyelvben is megtalálható. Az első szótag a veszélyt (危), amíg a második a lehetőséget jelenti (機), a kettő együtt pedig válság jelentéssel bír (危機).

Forrás: Dr. Barlai - Kövágó [1996]

1. ábra

Válság típusai

A válság típusai szerint egy szervezet működésében megkülönböztetünk külső és belső válságot. A belső válság az, amikor a szervezet vezetői nem tudják kellőképpen megoldani a krízist, vagy a környezetében végbemenő változásokat nem helyesen értékeli. Külső válság esetében a szervezettől független, ugyanakkor külső környezeti hatások miatt a szervezetnek ezzel a válsággal foglalkoznia kell, megoldást kell találnia rá, tudnia kell kezelni a helyzetet.

A válságok jellemétől függően, előrejelzésük szerint megkülönböztetünk:

1. kemény (hirtelen) válságot, „amelyet előre nem látható váratlan esemény, esetleg katasztrófa okoz, és hatása nagyon erős;” (Dr. Barlai - Kövágó [1996] 10.o.)
2. puha (gyenge) válságot, „amelyet a szervezet belső ügyei (szervezetlenség, termékstruktúra, stb.) okoznak, és következményei belső erőforrások megfelelő alkalmazásával viszonylag egyszerűen felszámolhatók;” (Dr. Barlai - Kövágó [1996] 10.o.)
3. lopakodó válságot, „amelynek elsődleges oka a társadalmi folyamatok diszfunkciójában (infláció, hiánygazdálkodás, stb.) rejlik. Kellő érzékkel viszonylag

korán prognosztizálható, dimenziói előre felbecsülhetők.” (Dr. Barlai - Kővágó [1996] 10.o.)

Japán esetében hirtelen, azaz kemény válság következett be, melynek alanyai fukushima megye lakosai voltak. A zavar súlyosságát, és a katasztrófa bekövetkezésének idejét figyelembe véve, ha az illetékesek időben felismerik a válságot, akkor hatékony válságmenedzsment tervet dolgozhatnak ki a probléma megoldása érdekében.

Katasztrófa

„A katasztrófa hirtelen kialakult végzetes cselekmény, illetve tömeges szörnyű szerencsétlenség következtében a lakosság tulajdonát, egészségét és életét veszélyeztető szükségállapot, amely annyira kiterjedt, hogy csak különleges helyi, vagy a helyi jellegen túlmenő intézkedésekkel hárítható el. Következményeinek fennállásához képest rövid ideig tart.” (Dr. Barlai - Kővágó [1996] 13. o.)

A katasztrófák típusai a veszély forrása szerint:

- veszély (földrengés, járvány)
- technikai (ipari, közlekedési baleset)
- társadalmi (terrorizmus, háború)
- totális (valamennyi együtt) katasztrófát.

Intenzitás és kiterjedés szerint:

A. Abszolút katasztrófa (földrengés, szökőár, háború)

- globális,
- nem sokat tehetünk ellene,
- az okozott kár helyreállítása nemzetközi erőfeszítéseket igényel.

B. Közepes katasztrófa (gátcsuszamlás, földcsuszamlás, nukleáris baleset)

- kiterjedt, rendkívüli intenzitással pusztító csapás,
- a helyreállítás helyi erőkkel nem, csak a külön erre a célra létrehozott országos hatáskörű szervezetekkel oldható meg.

C. Relatív katasztrófa (közlekedési szerencsétlenség, üzemvész)

- kisebb területet érintő, komoly károkat okozó cselekmény,
- elhárítása általában megoldható helyi (regionális) erőkkel.

Ezek alapján megállapítható, hogy a válság és a katasztrófa kettős viszonyban rendelkezik. Katasztrófa okozhat mély regionális, esetleg világválságot, addig a válság lehet a katasztrófa előzménye is.

A válság, illetve a katasztrófa bekövetkezésére egyáltalán nincs jel, ezért a tudatos megelőzés érdekében előre elkészített tervre van szükség. Hatékony és ezáltal jó tervek csak akkor születnek, amikor a „legrosszabb esetre” gondol a tervező. Mindezek alapján a megelőzést és a helyreállítást együtt kell tervezni, mert abban az esetben, ha a katasztrófa vagy válság mégis bekövetkezne, akkor ezzel a tervvel nem veszélyeztetünk további emberéletet illetve vagyontárgyakat. Az esemény bekövetkeztekor mindenkinek szüksége van a másikra, kölcsönös függés alakul ki, melyben a hatékony kommunikáció és a szakemberek tudása elengedhetetlen feltétele a terv megvalósításának. Ezáltal megállapítható, hogy a válságkommunikáció lényege a *„minden elképzelhető helyzetre kidolgozott forgatókönyv, illetve sajátos eszközeivel hozzájárulás a gyors és eredményes elhárításhoz.”* (Dr. Barlai - Kövágó [1996] 15. o.)

A válságkezelés folyamatának lépései

1. állandó készenlét a veszély felismerésére,
2. a válságtünetek időbeni felismerése,
3. a válság okainak elemzése, a veszélyeztetett területek behatárolása,
4. a megoldás változatainak kidolgozása,
5. döntés, az optimális variáns kiválasztása,
6. következetes végrehajtás,
7. a megoldás értékelése, a tapasztalatok összegzése.

Pánik

„A pánikállapot hirtelen támadó félelem, rémület, amely váratlan, ijesztő környezeti hatások, események következtében jön létre, és működésképtelenséget idéz elő a lelki folyamatok összehangoltságában.” (Dr. Barlai - Kövágó [1996] 17. o.)

A pánik elkerülése érdekében fontos a pontos tájékoztatás, válságos helyzetben pedig különösen. Mindent meg kell tenni annak érdekében, hogy a katasztrófát szenvedő alanyok minél előbb, és minél bővebb tájékoztatást kapjanak a reális veszélyeket illetően, illetve annak elhárítási módjáról. A pánik megelőzhető, ha a szervezet a hiteles információknak a birtokában van. (Dr. Barlai - Kövágó [1996])

Ugyanakkor érdemi döntést a következő szervek hoznak:

- a. politikusok
- b. vezetők
- c. szakemberek

A probléma gyökere abban rejlik, hogy a szakmai döntéseket a szervezeti vezetők felülbírálnak a politikai elvárásoknak kezdeményezve. A várható krízisről a döntéshozónak nincsen mélyreható ismerete, ami kommunikációs problémák kialakulásához vezet, mert akik ténylegesen ismerik a problémát, azok a szakemberek nincsenek döntéshozó pozícióban. Amennyiben egy ilyen szakmai döntésre ránehezedik a politikai hangsúly, és ennek érdekében döntenek, akkor ebben az esetben mindig fennáll a katasztrófa veszélye.

A katasztrófa általános jellemzői és a krízis veszélyei

Japán az elmúlt évtizedekben nem várt mértékben fejlődött, az ország rendelkezik a legtöbb atomerőművel szerte a világon, melynek száma megközelítőleg 40. Ez a magas szám azért meglepő, mert a második világháborút veszített Japánnak volt már dolga atomtámadással, mikor az amerikai hadsereg lebombázta Hiroshima és Nagasakit. Az ország 2010-ben bejelentette, hogy újabb atomerőműveket kívánnak működésbe hozni a jövőben, ezt a tervet azonban a 2011. március 11-én bekövetkezett fukushimai katasztrófa romba döntötte.

Japán térképe, a fukushimai atomerőmű sugárzás veszélye¹

A „hármás csapás”, vagyis a 9-es erősségű földrengés, tsunami és atomerőmű szivárgás, majd később robbanás megrázta az országot. Touhoku régióban következett be, mely az eddigi legnagyobb földrengésnek bizonyult, majd ezt egy 10 méteres hullámú szökőár követte. A számszerűsíthető károk közé sorolható a GDP visszaesése, a világkereskedelmi hatások, a globális szennyezés, a shinkansen (japán gyorsvonat) hálózata megrongálódása stb. (Hidasi [2012]) Tokióban és környékén megközelítőleg 4 millió ember részére szűnt meg az áramszolgáltatás, a Tokió melletti Chiba prefektúrában pedig kigyulladt a Cosmo Oil Company egyik olajfinomító üzeme. Több generátor is leállt, és két atomerőmű is megkárosodott. A United States Geological Survey (USGS) adatai szerint a fukushima rengés a negyedik legnagyobb rengésnek minősült a világon. 2012. március 12-én pedig a Fukushima Dai Ichi atomerőműben robbanás történt az egyes reaktorcsatornában, két napra rá, március 14-én pedig a hármás reaktorcsatornában is. Gazdaságilag is megsínylette az ország, Touhoku régió a szigetország GDP-jének közel 8%-át adja, a tokiói tőzsdén pedig zuhanásnak indultak a részvények is.²

¹ http://hvg.hu/vilag/20110311_cunami_foldrenges_japanban

² http://hu.wikipedia.org/wiki/2011-es_t%C3%B3kui_f%C3%B6ldreng%C3%A9s_%C3%A9s_sz%C3%B6k%C5%91%C3%A1r és http://hvg.hu/vilag/20110311_cunami_foldrenges_japanban

Mégis azt mondhatjuk, a japán társadalom megszokta a kríziseket, ebben szocializálódtak, minden japán tudja, hogy a földrengésekkel, tsunamikkal együtt kell élniük. Fejlett technológiájuk lehetővé teszi, hogy amikor a televízió bekapcsolt állapotban van, akkor jelzi a rengést.

Kommunikációs szempontból kétféle megközelítésről lehet beszélni. Az egyik a *lakosság viszonya a természeti katasztrófához*, és annak kifelé történő kommunikálása, a másik a *hivatalos közlési mód* kormányzati és szakértői oldalról a külvilág és a lakosság felé.

2.4.2. A lakosság viszonya a természeti katasztrófához

Ezen távol-keleti kultúra sajátja, hogy zárt, kollektív társadalom lévén érzelmeiket nem mutatják a külvilág felé. Habár elég mély megrázódtatás érte őket, ezt csak a szűk körnek mutatják, és velük is osztják meg gondolataikat. Az egzaktság és részletesség eltérő ebben a kultúrkörben. Európától eltérően a japánok problémáikat, gondolataikat, és fájdalmaikat azért nem osztják meg másokkal, mert nem akarják a másik felet terhelni vele. Ez az oka annak, hogy érzelmeik nem kerülnek felszínre és csak mosolyognak. A másik, merőben eltérő viselkedésmód, hogy érzelmeiket mindig uralják és uralni tudják, akármilyen helyzetről is legyen szó. Ez alól még a fukushimai természeti csapás sem képez kivételt!

A megrázódtatáson túl csalódás is érte a japán társadalmat, csalódás a technológiájukban. Az a tudat, hogy fejlett technológiával rendelkeznek, szertefoszlott. A világ egyik legfejlettebb társadalma nem tudta ezt a csapást megelőzni, tehát ez szégyenteljes a szemükben. Fentebb már kifejtettem az individuum és a kollektíva a társadalomban részben, hogy ami pedig szégyenteljes, azt el kell takarni, mintha nem is létezne. Csakhogy egy ilyen mértékű balesetet külföld sem tud figyelmen kívül hagyni.

2.4.3. A kormányzati és szakértői oldal kommunikációja

Katasztrófa esetén a gyors és hiteles információk időben való kommunikációja elengedhetetlen. Kan Naoto miniszterelnök, közvetlenül a baleset után, 2011.március 11-én visszafogottan azt nyilatkozta, hogy a kár jelentős, a nukleáris létesítmények pedig nem szenvedtek nagy sérülést, de „úrrá lesznek a válságon”³

A krízis után két héttel (március 25.) a miniszterelnök tájékoztatóján azt lehetett hallani, hogy a kormány elkötelezett a krízis helyreállításában. Két nagy problémával kell megbirkózniuk: az atomerőműveket szeretnék az állam hatása alá vonni, és segítséget szeretnének nyújtani a katasztrófa áldozatainak. Ez utóbbival a Kabinet Titkárság Önkéntes Koordinátori Irodája foglalkozik (Cabinet Secretariats Volunteers Coordination Office), hogy azok az önként jelentkezők, akik segíteni szeretnének a rászorultaknak, minél hamarabb megtehessék. A miniszterelnök beszéde itt sem tartalmazott konkrétumokat, csak érintette az egyes problémákat, amik a katasztrófa miatt bekövetkeztek. Nem állt elő válságtervvel, beszéde inkább a valóság eltakarása volt. Meggyőző akart lenni véleményem szerint, és mindenkit biztosítani arról, hogy a kormány uralja a helyzetet, ugyanakkor semmilyen információval nem állt elő. Ez a helyzet súlyosbodásához vezetett. A tájékoztatón az Asahi Shimbun napilap megjegyzést tett a miniszterelnöknek, miszerint az evakuálás először 3-10 km-es körzetben volt, majd ezt a kormány gyorsan kiterjesztette 20 km-re. Ezzel egyidőben a 20-30 km-es körzetben lakóknak azt tanácsolták, hogy maradjanak a házaikban. Eddig azt mondták, hogy ezek az emberek, akik a házaikban kellene, hogy maradjanak, önként hagyják el a területet, tehát megint plusz 10 km-rel nőtt a veszélyeztetett zóna. Egy egyre omló helyzetről van szó, amely során úgy tűnik, hogy a kormány végig az események mögött volt, tehát nem tudtak időben megfelelő döntéseket hozni. Vagyis a kormány lépései a valós helyzet mögött késve érkeztek meg.⁴ *(Kan Naoto miniszterelnök teljes beszédét és a hozzá intézett kérdéseket lásd az 1. számú mellékletben)*

Egy hónap múlva (2011. április) az újságok már arról cikkeztek, hogy a miniszterelnök mindezen kijelentése a japán társadalmat mélységesen felháborította. Meg kell jegyezni, hogy Kan Naoto miniszterelnök helyzete sem volt egyszerű.

A közvélemény szerint a japán miniszterelnök nem volt tekintettel az ország lakosaira, miszerint úrrá akart lenni a válságon, ahelyett, hogy tekintetbe vette volna őket, és bezáratta

³ http://hvg.hu/vilag/20110311_cunami_foldrenges_japanban

⁴ http://www.kantei.go.jp/foreign/kan/statement/201103/25message_e.html

volna az összes atomreaktor. Az ő lépéseit nem tartották elegendőnek. A japán lakosság véleménye szerint az információkat a kormány visszatartotta, nem tájékoztatta őket kellőképpen.⁵

Megközelítőleg négy hónapra rá a Los Angeles Times (2011. július) arról cikkezett, hogy a kormány még mindig nem kezeli megfelelően a helyzetet, és további károk figyelhetők meg (pl.: helyi iparágak kérdése, farmgazdálkodás, és az élelmiszeripari termékek vizsgálata, stb). Ami azt jelenti, hogy még külföld sem nézte jó szemmel a kormány „próbálkozásait”. Valószínűleg Kan Naoto és pártja nem rendelkeztek katasztrófa kommunikációs tervvel, mely ebben az országban különösen fontos lenne, tekintve, hogy a rengések szinte mindennaposak az országban, nem meglepetés szerűek a szökőár jelenségek sem, hiszen a társadalom is így lett szocializálódva.⁶

A katasztrófa után két évvel újabb cikk jelent meg az információhiányról a Fukushima Diary honlap oldalán (2013. március), miszerint: Az erőmű dolgozói úgy vélik, hogy a hajdani munkahelyük helyrehozhatatlan károkat szenvedett. Átmeneti megoldások tartják egyben az erőművet és a problémák forrása nem elszigetelhető csupán egyetlen területre - Fukushima több sebből vérzik.

*”(From the interview with the workers) **The common understanding of Fukushima workers is Fukushima can’t be settled anymore.** All the systems are provisional. It’s not only the rat to have caused outage, but they have problems everywhere in the plant. The actual situation is way worse than officially announced.”*⁷

Japán kilenc elektromos műve közül az 1951-ben alapított Tokió Elektromos Művek (TEPCO) a katasztrófa bekövetkezte után sem zárta be kapuit. Székhelye megtalálható Tokióban, Chiyodában, Uchisaiwaichoban, nemzetközi irodái pedig Washington D. C. –ben, és Londonban. 2012 márciusában a céget veszteség érte a katasztrófa bekövetkezte miatt, ezért a kormány azt tervezte, hogy állami ellenőrzés vonja a céget, és a balesetben érintetteket valahogyan kártérítésben részesíti. A fukushimai balesetben a szökőárnak mintegy 28 ezer

⁵ http://fn.hir24.hu/vilag/2011/04/18/fukushima_elegedetlenek_japanok

⁶ <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/asia/japan/8953574/Japan-earthquake-tsunami-and-Fukushima-nuclear-disaster-2011-review.html> és <http://articles.latimes.com/2011/jul/21/world/la-fg-japan-fukushima-20110721>

⁷ http://fukushima-diary.com/2013/03/battlefield-journalist-nuclear-workers-think-fukushima-cant-be-settled/?utm_source=feedburner&utm_medium=feed&utm_campaign=Feed%3A+FukushimaDiary+%28Fukushima+Diary%29&utm_content=Google+Reader

halálos áldozata volt, félmillióan elvesztették lakóhelyüket, a sugárzás miatt 80 ezer főt telepítettek ki. 2012 júliusában a TEPCO egy trillió yent kapott a japán kormánytól. Ezek után a cég javaslatot tett részvényeseinek, később pedig államosították a létesítményt. A TEPCO erőmű tulajdonosa azt ígérte, hogy júliusban tudják majd stabilizálni a helyzetet.

A pontatlan információk miatt a japán kormány és a TEPCO a média kereszttüzébe került. Kiderült ugyanis, hogy a földrengés nem 8,9-es erősségű volt, hanem 9-es, azt is kénytelenek voltak bevallani, hogy a reaktor hűtés rendszere valójában már a földrengést sem bírta ki, pedig azt állították, hogy az atomerőmű hűtését azért kellett leállítani, mert a tsunami lerombolta a pót-áramellátást biztosító generátorokat. A katasztrófát követően néhány hónappal (2011. május) Shimizu Masataka, a TEPCO elnöke lemondott posztjáról. Egyes információk szerint a robbanás elkerülhető lett volna, ha a TEPCO a baleset első napján a szabadba enged egy kis sugárzó vízgőzt. A vállalat azonban nem akarta ezt a kis kockázatot vállalni, mellyel sugárszennyezetté tette volna a környezetet, pár nap múlva viszont visszafordíthatatlan károk következtek be, mert felrobbant két atomreaktor is. A céget azzal vádolták, hogy visszatartotta a hiteles információkat, amivel a katasztrófa magasabb kategóriába való besorolását akarta csak elkerülni. A baleset már az elején is a csernobili krízissel volt egyenrangú.

A cikkek azt mutatják, hogy a miniszterelnök nem jól kommunikálta a katasztrófát, közvetlenül a baleset bekövetkezte után is meglehetősen visszafogottan nyilatkozott az őket ért károkról. Véleményem szerint nem rendelkezett hatékony válságkommunikációs tervvel sem, hiszen a katasztrófa után két évvel is igencsak fel van háborodva a lakosság. Ugyanakkor valószínűsíthető, hogy ez a visszafogottság a japán kultúra sajátosságaira is visszavezethető. Amint azt fentebb említettem a Krízis általános jellemzői részben, hogy a japán társadalomban a lehetőségekhez képest illik visszafogottan kommunikálni, ez történt ebben az esetben is, mikor a kormány nyilatkozott a lakosság és külföld felé. Az események előrehaladtával pedig a problémák sokasodtak, mert a helyzet nem volt kellőképpen megoldva, ami miatt a japán nép félretájékoztatva érzi magát, és ami miatt a hivatalos kommunikáció is hitelét veszítette. A lakosság bizalma rohamosan csökkent az ipar, a tudós világ és a kormány felé, a nem megfelelő mélységű és időben való információ hiányról. Ezáltal elmondható, hogy hiteles tájékoztatás hiányában a belföldi és külföldi közvélemény jogosan fogalmazta meg kritikáit a katasztrófával kapcsolatos információ hiány, az információk helyenkénti visszatartása miatt, mely növelte a lakosok bizonytalanságérzetét az amúgy is problémás helyzetben.

2.4.4. Információgyűjtés, a katasztrófa kommunikációjának értékelése a lakosság részéről a katasztrófát követő két évvel később

2013. szeptemberében, a baleset után két évvel, készítettem egy japán nyelvű kérdőívet japánoknak, melyben annak próbáltam utána járni, hogy vajon a japánok hogyan érzékelték a katasztrófával kapcsolatos kommunikáció- és információ áramlást.

A kérdőívben az alábbi kérdéseket tettem fel:

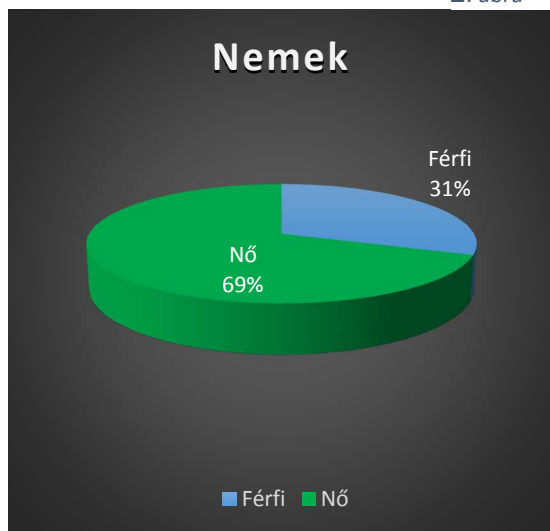
1. Neme
2. Életkora
3. Megye
4. Honnan értesült a fukushimai katasztrófáról?
5. A katasztrófával kapcsolatos kérdést kivel vitatta meg
6. Kinek adott legnagyobb hitelt a katasztrófával kapcsolatos információ tekintetében?
7. Megváltozott-e a véleménye/megítélése a kezdetekhez képest?
8. Ha megváltozott a véleménye, akkor milyen médium, személy vagy szervezet hatására?
9. Egyéb észrevétel, megjegyzés a fukushimai balesettel kapcsolatban.

A kérdőíveket online felületen tettem elérhetővé, a válaszadásra Google Drive-ot használtam, amely a beérkező válaszokat egy összesítő táblázatban jelenítette meg, ez szolgált az elemzésem alapjául.

A kérdőívben szereplő válaszok értékelése

2.4.4.1. A nemek aránya

2. ábra

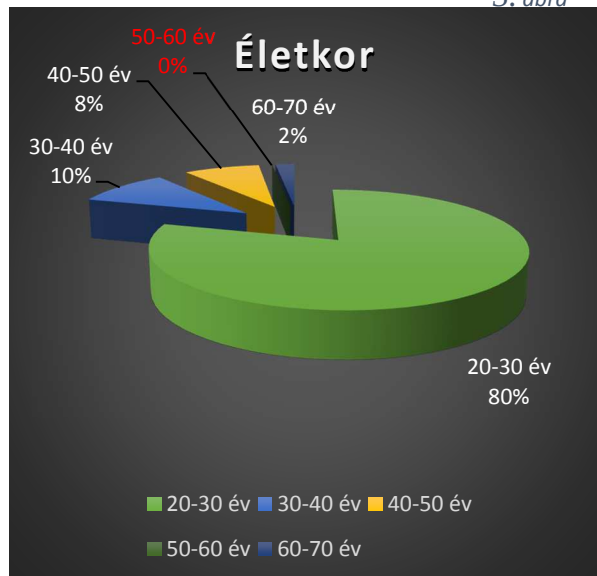

A katasztrófával kapcsolatos kérdőív kitöltésében 49 japán válaszadó vett részt. Nagyobb részük, azaz 69%-uk a gyengébb nem körébe tartozik, míg a férfiak 31%-al voltak képviselve.

2.4.4.2. Életkor

Az életkor viszonylag megosztott, a válaszadók között a fiatalok voltak a legnagyobb

3. ábra

számban, ami vélhetően azért sem meglepő, mert a kérdőívet elektronikus úton lehetett hozzáférni, ezzel is megkönnyítve a válaszadók elérését és a kiértékelést is.

A kördiagramon jól látszik, hogy a 20 és 30 év közötti fiatal válaszadók 80%-os arányban, a 30 és 40 év közötti korosztály 10%-ban, a 40 és 50 évesek 8%-os arányban voltak megfigyelhetők.

A kördiagramon is látszik, hogy 50 és 60 év közötti válaszadó egyáltalán nem volt, és csak

2%-a 60 és 70 év közötti korosztály.

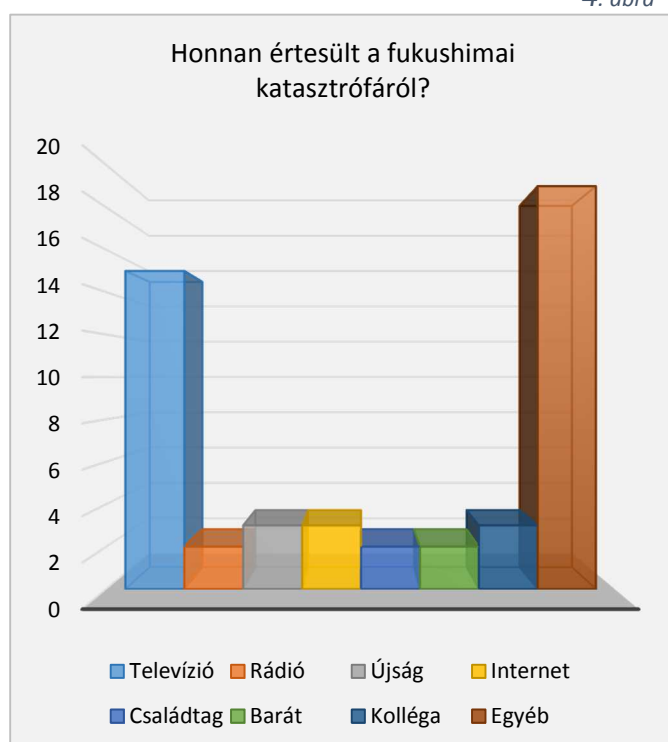
2.4.4.3. Megye

A kérdőív harmadik kérdése a lakhatással volt kapcsolatos. A kérdés úgy szólt, hogy hol élt a katasztrófa előtt, és jelenleg hol lakik? Egyik érdekes adat, hogy a válaszadók 22%-a költözött el az országon belül másik tartományba, és 6%-a hagyta el az országot, költözött külföldre (pl.: Moszkvába, Ausztráliába) a katasztrófa bekövetkezte után.

2.4.4.4. Honnan értesült a fukushimai katasztrófáról?

Erre a kérdésre több válasz is lehetséges volt. A megadott válaszok között szerepelt: televízió, rádió, újság, internet, családtag, barát, kolléga és végül egyéb kategória is meg

volt jelölve.

A legtöbb válasz az egyéb kategóriára érkezett, azaz 19 személy egyéb forrásból értesült a katasztrófáról. Kettő válaszadó a 19-ből azt írta, hogy valaki mástól hallott a katasztrófáról (pl.: iskolai tanárától, vagy akivel éppen beszélgetett). A válaszadók többsége pedig átélte a földrengést. Második legtöbb válasz a televízióra érkezett, 15-en mondták azt, hogy onnan értesültek a hírekről. Harmadik helyen pedig az internet, újság, és a kolléga végzet, 3-an

írták, hogy onnan tájékozódtak az eseményről. Utolsóként pedig, ugyancsak fej-fej mellett haladva: családtag, barát és rádió. Érdekes, hogy a következő kérdésben viszont már ez az arány már megfordul, az eredmény lentebb olvasható.

2.4.4.5. A katasztrófával kapcsolatos kérdéseket kivel vitatta meg?

A következő kérdés azzal volt kapcsolatos, hogy kivel osztotta meg véleményét a katasztrófával kapcsolatban? Számomra az egyik legmeglepőbb eredményt az internetre adott válasz

5. ábra

eredménye adta. Meglepő, hogy ez a zárt társadalom, melynek tagjaitól azt vártam volna, hogy legnagyobb mértékben az interneten osztja meg véleményét, csak 4 válaszadó (8%) adta meg válaszként, hogy az interneten adott hangot véleményének.

A legnagyobb arányban mégis a család válasz érkezett, 37-en (76%) beszéltek meg családjukkal a problémát. A japán társadalomra jellemző, hogy véleményének

nem ad hangot nyilvánosan, azt mindig a zárt, belső „uchi” körével vitatja meg, alkot vélemény erről. Az „uchi” szó egyébként házat jelent, míg a külső „soto” felé nem mutatja ki érzelmeiket a japánok. Amikor a balesetről kérdezik őket, akkor sem nyilvánítanak személyes véleményt, nem esnek túlzásba, éppen csak annyit mondanak, ami éppen kell, érzelmeiket nem mutatják ki, mert azzal nem illik a másikat terhelni. Ez fordul elő olyankor is, amikor az egészségi állapota felől érdeklődnek valakinek. A „Hogy van?” kérdésre nem illik panaszkodni, problémáinkkal terhelni a másikat. A zárt kör, a család az, akire mindez tartozik. Ezek után következett 14 válasszal, azaz 29%-os eredménnyel a barátok, 6 válasszal (12%) pedig a kollégák. Egyéb kategóriába 2 válasz érkezett. Ők azt írták, hogy akivel lehetett, beszéltek erről a problémáról Japánban.

2.4.4.6. Kinek adott legnagyobb hitelt a katasztrófával kapcsolatos információ tekintetében?

A kérdésre adott válaszok alapján, legelső helyen megint csak a televízió végzett, 29 válasszal az élen (59%). Ezt követi az internet 7-el (14%), majd harmadik helyre a kormányzóvivői tájékoztató került 6 válasszal (12%). Utána következett az egyéb kategória 4 válasszal, végezetül a rádió 3-al, és az újság pedig 2-vel. Meglepő módon viszont miniszterelnökre egyáltalán nem érkezett válasz.

Az egyéb kategória válaszadói azt írták, hogy nem igazán hittek senkinek az elhangzott információk alapján. Ha összevetjük a legelső diagram válaszaival, ahol többen azt nyilatkozták, hogy a történeteket személyesen élték át, akkor nem is annyira meglepő a válasz.

6. ábra

2.4.4.7. Megváltozott-e a véleménye a kezdetekhez képest?

7. ábra

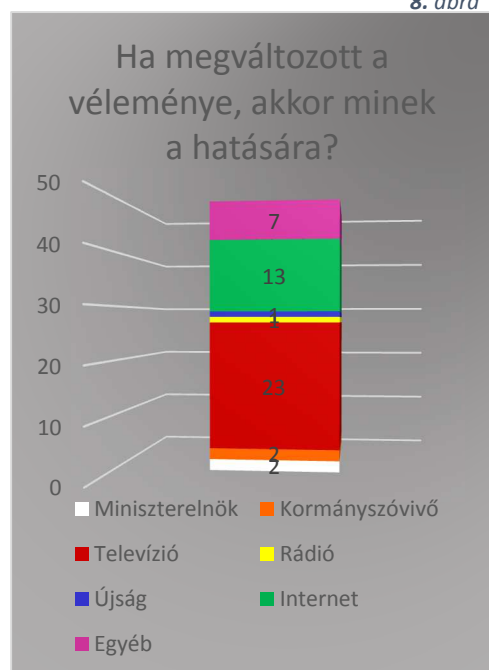
Érdekes, hogy a válaszadók több, mint a fele, azaz 71%-a igennel felelt erre a kérdésre. Bár közvetlenül a katasztrófa után meglehetősen kevés információ állt rendelkezésre ahhoz, hogy a japán társadalom többet tudjon a történetekről, több, mint két évvel később is úgy gondolják, hogy a tájékoztatás nem volt megfelelő körű, meglehetősen hiányos volt. Az utolsó kérdésnél erre még ki fogok térni bővebben. Ugyanakkor 39%-uk még mindig

szilárdan hisz abban, amiről eddig tájékoztatást kaptak.

2.4.4.8. Ha megváltozott a véleménye, akkor milyen médium, személy vagy szervezet hatására?

Ennél a kérdésnél is a televízió vezetett az első helyen, 23 válasszal (47%), ami megközelítőleg csaknem a válaszok fele. Második legtöbbet kapott válasz az internet volt 13 válaszadóval

8. ábra

(27%). Harmadikként lehet említeni az egyéb kategóriát, ahol a válaszadók közül csak egy valaki mondta azt, hogy a katasztrófában érintett barátok és ismerősök hatására változott a véleménye. Csak 3-an mondták azt, hogy a véleményük nem változott, ami azért is meglepő, mert az előző kérdésre 39%-os arányban „nem változott a véleményem” választ adtak a megkérdezettek. Negyedik helyen meg kell jegyezni, hogy itt viszont már volt válaszadó, aki a miniszterelnököt is bejelölte, szám szerint ketten (4%). Ugyancsak ennyi válasszal végzett a kormányzóvivő kettő is kettő válasszal (4%). A sort pedig az újság és rádió zárták egy-egy válasszal.

A katasztrófa után pár hónappal 2011. augusztus 26-án, pénteken Kan Naoto miniszterelnök a következő szavakkal mondott le posztjáról:

„Szeretném, ha valaki méltót választanának a következő miniszterelnöknek”⁸

A miniszterelnök többek között azért is mondott le, mert a közvélemény szerint nem tudta megoldani a rá háruló kötelességet a baleset során. Még saját pártja is azzal vádolta, hogy nem megfelelően, meglehetősen lassan járt el a katasztrófa ideje alatt.

2.4.4.9. Érezte-e, hogy valamelyik kommunikációs területnek változtatni kellett volna a kommunikáció módján?

Az előző válaszok alapján, ahogy azt már sejteni lehetett a japán válaszadók 69%-a gondolja azt, hogy változtatni kellett volna a kommunikáció módján. Ez több, mint a fele a válaszadóknak.

9. ábra

31%-uk szerint egyáltalán nem kellett volna ezen változtatni.

Ezek alapján elmondható, hogy ez a kollektív, hierarchizált társadalom, mely a senioritás elvén alapszik, vagyis hisz a felsőbb vezetők, és tudósok véleményének, most megrendülni látszik. A második világháború elvesztése óta megrendült a hit a militarizmusban, és

most a felsőbb vezetőkben és tudósokban is. A szigetország jelenleg problémák közt vergődik, nem tudja, kinek higgyen. A Fuji televízió közvélemény kutatást tartott, mely szerint a társadalom háromnegyede már nem hisz a kormány által közölt információkban.⁹

Az utolsó kérdésre adott válaszok alapján úgy tűnik, a japán társadalom még mindig nem tudja kinek higgyen.

⁸ http://www.magyarhirlap.hu/kulfold/tokioi_vegiatek_kan_naoto_lemondott.html#sthash.IC00Tf2I.dpuf

⁹ <http://interjapanmagazin.com/bukik-a-japan-miniszterelnok/>

2.4.4.10. Egyéb megjegyzés, vélemény, észrevétel, amelyet fontosnak tart az eseménnyel kapcsolatban

A kérdőív utolsó kérdésére nem volt kötelező választ adni, mégis 49 japán válaszadóból 28 megosztotta véleményét, vagyis 57%-uk, ami több, mint a fele. (eredeti nyelven lásd a 2. számú mellékletben)

- „1. Az atombalesetre vonatkozó első reakciók az állam és a Tokyo Elektromos Művek (TEPCO) részéről, hozzáállásuk lehetetlensége bizalmatlanságot ébresztett bennem, mint Fukushima megyei lakosban. Amikor mindenki a baleset felszámolásával volt elfoglalva, a miniszterelnök helyszíni látogatása miatt a helyszínen még nagyobb felfordulást okozott, és ez is hozzájárult a helyzet súlyosbodásához. Az már szinte természetes, hogy a TEPCO avval, hogy saját vállalata veszteségeit elkerülje, nem lépte meg a szükséges intézkedéseket, bírálat tárgyává vált.
2. A Fukushimában előállított áram nem Fukushimáé, hanem Tokióba küldik. Ha hatalmas kockázattal járó atomerőművet építenek, az lenne a magától értetődő, hogy az áramot is megkapják helyben, nem? Érezni a politika közönyösségét.
3. Régtől úgy érzem, hogy a katasztrófák elleni előkészületeket nem szabad elhanyagolni.”

„Szerintem a média nem helyesen tájékoztatott.”

„Éreztem a japánok szőnyeg alá söprési technikáját.”

„A TEPCO sajtótájékoztatóját figyeltem a tévén, és azt mondták, hogy az atomerőmű biztonságos már, de az újságok azt írták, hogy még veszélyes. Bajban voltam, mert nem tudtam, melyik információnak higgyek. Szeretnék, ha az emberek biztonságát szem előtt tartva mondanák az igazat, de a kormányzat, hogy ne legyen fejetlenség, hazudozik, ezért nem tudtam, mit is higgyek el.”

„Nagyon nehéz az újság, a tévé, az internet információi alapján megítélni a valós helyzetet. Most is így van. A rádióaktivitás mértékéről, az újjáépítés haladásáról stb. nagyon nehéz nekünk, átlagembereknek valós információt szerezni.”

„Azt gondolom, hogy csodálatos dolog az a kölcsönös segítőkészség, ami az átlagemberek részéről megnyilvánul a földrengés, vagy a tsunami okozta károk enyhítésére. Ugyanakkor az állam részéről a katasztrófa sújtotta területek újjáépítésére szánt támogatás szerintem nem

arányos. Különösen az atomkatasztrófa sújtotta területek irányába lassú ez, és inkább az anyagiakra helyezi a hangsúlyt, mint az emberre, úgy érzem.”

„Sokkolt, hogy a japán kormány meg a TEPCO csupa hazugságokat mond. Úgy gondolom, hogy népnek a tiszta igazságot kellene mondani. Továbbá azt gondolom, hogy abszolút elsőbbséget kell adni a katasztrófa sújtotta terület újjáépítésének, a radioaktív víz eltakarításának. És a japánoknak nagyobb erőfeszítést kéne tenniük a katasztrófa sújtotta terület megsegítésére.”

„A tévében le nem adott információkat kellene megkapni.”

„A folyamatos napi közvetítések során a tévé minden csatornáján ugyanaz az információ hallható. Azt hiszem jobb lett volna, ha az egyes csatornák megosztják egymás között a feladatokat, és úgy közvetítenek.”

„Szembetűnő lett az „újjáépítési láz megszokottá válása okozta érzéketlenség”. Bár a média nem szólt róla, helyben azt beszélnek, hogy az önkéntes segítőként érkezettek közül volt, aki betelepedett az üresen maradt házakba, hogy elvitte az értékeket, hogy gyilkosság is történt. Azt hiszem, hogy a csak a helyiek számára hozzáférhető információknak jobban meg kellene jelennie a médiában. Mivel az én rokonai mind Iwate megye Rikuzen Takata város közelében laknak, az efféle hírekhez könnyen hozzájutok, de aggaszt, hogy más megyékben élőkhöz nem jut ennyi információ.”

„A kormánytól, vagy más hivatalos szervtől származó információra vonatkozó bizalom a japánokban egyértelműen csökkent.”

„(Különböző érdekeltségek miatt) Japánban nincs információs szabadság, ezt ismét megtudtam. (Tömegmédia)”

„Megtudtam, hogy a japán média mennyire a szponzoroktól függ, hogy ez egy olyan világ, ahol az információ a pénztől függően változik. Továbbá megéreztem mennyire inkompetens a kormány és a TEPCO.”

„A földrengés és a tsunami esetében a média és a kormány hírei helyesek voltak, meglehetősen pontos információkhoz jutottam. Azonban a fukushimai atombaleset hírei rémesek voltak, és azokról pontos információt nem adtak. A rossz hírekről még inkább kellene pontosan informálni.”

„A japánok nem érzik biztosan, hogy a kormány is hatalom.

Nem érzik biztosan, hogy a nép tudja ezt a hatalmat ellenőrizni és mozgatni.

Nem fogják fel, hogy az, amit a kormány mond „nem feltétlenül igaz”.

„Ugyanakkor a mostani földrengésnél mindez megdőlt. A kormány is hazudik, a kormányhoz közelálló tudósok is, és ezt sok ember tudta. Azt is, hogy a média is hazudik.”

„A földrengés utáni atombaleset és a sugárzás kérdése kapcsán, például a mezőgazdasági terményekre kitétték, hogy milyen dózisú sugárzás érte, de aki nem ért hozzá, nem érti, és csak az az általános benyomása támad, hogy „veszélyes”. Ennél azt hiszem, jobb lett volna, ha részletesen és érthetően elmagyaráznák, hogy annak a terménynek milyen mértékű fogyasztása veszélyes, akár mindennap is ehetnék-e stb. Akkor ezt megértve, lett volna olyan is, aki vásárol ilyen termékeket. Ha a szállítmányozási tilalomra gondolunk, hogy a termelőkre ez milyen hatással lehetett, akkor az olyan információkra, mint a „Szivárgott a szennyezett anyag”, vagy „A sugárzás meghaladja a határértéket”, azt kell gondoljuk, hogy hiba volt így közreadni.”

„A kormánynak a katasztrófa sújtotta terület lakóit a megye területén kívülről el kellett volna mozdítania. Azt a területet, ami sugárfertőzött, annak nem kell „helyreállítás”.”

„Úgy gondolom, hogy az információk nehezen kibogozhatóak voltak, az elején nem lehetett ellenőrizni a károsultakat, ez még nagyobb bonyodalmat okozott, mivel késtek a szükséges lépések, tehát azt hiszem, hogy mindenekelőtt a kormány irányításával egy rendszert kellett volna kialakítani a károsultak összeírására.”

2.4.5. Interjú egy Fukushima megyei lakossal

Azon szerencsések közé tartozom, akiket japán anyanyelvű tanárok tanítanak. Nemrég lehetőségem nyílt arra, hogy Tanabe tanár úrral interjút készíthessek, aki fukushima megyei lakos, és személyesen élte meg a 2011-es katasztrófát. Kérdéseimre készséggel válaszolt. Az interjú alább olvasható.

-Japán technikailag igencsak fejlett ország. Nem volt egyáltalán előrejelzés a 9-es erősségű földrengésről?

-A földrengés esélye nagyon nagy Japánban, de nem tudják megmondani, hogy mikor jön. Csak olyan előrejelzés volt, hogy lesz valamikor Touhoku régió környékén, de azt, hogy mikor, melyik nap, azt sajnos nem tudják megmondani. Az epicentrum elhelyezkedése alapján tudnak mondani valamit. Azt mondták, hogy még lejjebb, Tokióban várható nagyobb földrengés, azon a területen jelentősebb lehet az epicentrum miatt. Fukushimai lakosként meglepetésként ért ez az erősségű földrengés.

-Személy szerint hogyan élte meg a földrengést és a katasztrófát?

-Abban az évben 2011. március 11-én a helyi gimnáziumban iskolaigazgató voltam. Azon a napon felvételi időszak volt az iskolában, melynek már vége volt, csak a felvételi bizottsággal voltak megbeszélések, hogy kit fognak felvenni és kit nem. Pont a megbeszélés közepe táján 2 óra 46 perckor jött a rengés, ami nem volt szokásos, mert szokatlanul hosszú ideig, 5-6 percig tartott. (Utórengés később szokott jönni, fél óra vagy három óra múlva pár perces). Igen erősen lengett ki az épület jobbra-balra. Mikor kinéztem az ablakon, akkor láttam, hogy az autók is jobbra-balra mozognak, és akkor éreztem, hogy ez nem a szokásos rengés, mert tovább tartott, mint egy perc. Japánban általában a földrengések csak egy percig tartanak, nem tovább. Pont az értekezlet közepén ért minket földrengés, mikor érzékeltem, hogy nem szokásos rengésről van szó, utasítottam a tanári kart, mindenki ellenőrizze kell az osztályát, hogy mindenki épségben van-e. Amikor mindenki megbizonyosodott afelől telefonon keresztül, hogy rendben vannak a diákok, akkor mindenkit hazaengedtem. Aizu-ban voltam, mely Fukushima hegyvidékes része, de a családom a part közelében él, ezért gondoltam, hogy felhívom őket, mert ők közelebb vannak az epicentrumhoz, de nem tudtam őket elérni, mert a mobiltelefon hálózati kapacitása nem volt jó. A tanárok többsége sem tudott elérni mindenkit, mivel nem működtek a telefonok. Mégis a televízió működött, áramszünet nem volt, lehetett nézni a tévét, és akkor láttuk, hogy a mi területünkön mekkora földrengés volt. Országos képet is lehetett látni a televízióban az egészről.

A családtól távol élek, nem otthonról jártam a munkahelyemre, mert a megyének ez a másik oldala lenne, ezért az iskola közelében laktam. Néha vezetékes telefonon telefonáltunk, mert az működött valamennyire. Mindenkit utasítottam arra, hogy maradjanak otthon, és ne jöjjenek be az iskolába se dolgozni, se tanulni. Volt, aki személyesen jött be hozzánk, hogy épségben van. A földrengés nem okozott akkora károkat. A nagyobb kár az atomerőmű robbanás volt.

-Mi történt a családjával?

-Csak 4-5 nap múlva tudtam elérni a családomat. Az atomerőmű robbanása miatt a környéket evakuálták, mindent otthagytak a helyszínen. A környékbeli iskolákat is bezárták, ezeket a diákok Aizu-ba küldték, akiket a mi iskolánk fogadott be. Március 31-én nyugdíjba mentem volna, de a rendkívüli helyzet miatt nem mehettem nyugdíjba, ott kellett maradnom még négy hónapig, júliusig dolgozni. A tanárokat nem engedték el, kihelyezett iskolát hoztak létre.

-Akkor a családjához nem is tudott hazamenni?

-Benzin hiány keletkezett, a vonat nem járt, a benzinkútról pedig elfogyott a benzin. Annyi benzin maradt a kocsimba, hogy csak oda utazzak, de vissza már nem lehetett volna megoldani az utat. Nem jöttek a benzinhordó tartályok sem, mert mindenki félt a sugárzástól. Ezért először elmentem a szomszéd megyébe, Nigata-ba, feltankoltam az autót, és onnan mentem a családomhoz. Az autópályát nem lehetett használni, autóúton kellett mennem, nagyon nehéz időszak volt. A családom mesélte, hogy két-három napig nem is volt áram, sem gáz, nem lehetett egyáltalán használni semmit se. Velük nem történt szerencsére nagyobb gond, földrengésbeli kár sem igazán volt, csak néhány tetőcserép esett le.

-Bizonyára nehéz lehetett...

-Igen, otthon minden szanaszét volt.

-Mit gondol a Tanár úr arról, ahogy a katasztrófát a kormány kezelte? A kérdőívben sokan azt írták, hogy nem kaptak elegendő információt, emiatt becsapva érzik magukat.

-Két dolog van véleményem szerint:

Az egyik, hogy a kormány nem tájékoztatott megfelelően senkit sem, arról, hogy merre megy tovább a radioaktív sugárzás, nem hozták nyilvánosságra, csak sokkal később. Tulajdonképpen titkolták. Ezért a menekülő emberek, nem ismervén a radioaktív sugárzás útját, Iwaki-ból feljebb menekültek, és ott is maradtak, pont oda mentek, ahova nem lett volna szabad. Ha időben tájékoztattak volna, akkor nem menekültek volna el ezekre a helyekre.

A másik része pedig véleményem szerint az, hogy Kan miniszterelnök annyira aggódott, és egyben dühös is volt a TEPCO magatartására, hogy úgy döntött, saját maga személyesen látogatja meg a fukushimai katasztrófa helyszínét azzal a céllal, hogy majd ő irányítja a dolgokat. Viszont azzal, hogy a miniszterelnök személyesen megjelent, azzal csak plusz munkát teremtett, mert emiatt vele kellett foglalkozni, ahelyett, hogy kiosztotta volna a feladatokat a felelősöknek, és irányította volna őket a teendőkről a személyes látogatás helyett. Ez a kormánynak igencsak rossz lépése volt véleményem szerint, nem kellett volna a

miniszterelnöknek kijönnie a helyszínre, amellyel inkább csak káoszt teremtett, mintsem rendet.

-Mit gondol erről a lépéséről a miniszterelnöknek? A miniszterelnök le is mondott pozíciójáról pár hónap múlva.

-Nekem inkább csak elképzelésem van erről. A miniszterelnök, ha jól tudom, mérnöki tanulmányokat végzett, és emiatt azt gondolta szerintem, hogy mérnökként jobban tudja kezelni a helyzetet, ha személyesen is a helyszínen van. Mivel ekkora káosz volt, azt elhiszem, hogy a miniszterelnök segítő szándékkal érkezett, de mégis Kan Naoto a saját pártjára sem hallgatott, pedig ők is mondták neki, hogy ne tegye, mert nem ez lenne a megfelelő lépés.

-Jelenleg mi történik most a megyében?

-Fukushima elég széles és nagy megye. Fertőtlenítést végeznek a baleset óta, mely sajnos nem halad annyira gyorsan, hiszen még csak most értek el az otthonomhoz. A talaj felső egy centijét lekaparják és fertőtlenítik a sugárzástól, ennek a helyére egy centis kavicsréteg kerül, és csak utána kerül vissza rá az új föld. Teljesen átmoszák a tetőket, a házak falait, összeszedik a szennyezett vizet is, és elviszik egy külön tárolóba, egyszóval mindent. Aizu, mint hegyvidék nem biztos, hogy tisztítás alá kerül, de a katasztrófa érintett területeken az összes házat fertőtlenítik. Milliós számokról beszélünk! A magyaroknak ezúton is szeretném megköszönni a segítséget, hogy ott voltak, mikor bajban voltunk. Nagyon hálás vagyok érte.

-Köszönöm szépen az interjút!

-Én is nagyon köszönöm.

3. KÖVETKEZTETÉS

A japán társadalom alkalmazkodása a természeti katasztrófákhoz páratlan. A földrengésekkel és tsunamikkal együtt élni a mindennapi életük részévé vált, mint a légzés. Talán azt is lehetne mondani, hogy elképzelhetetlen lenne a szigetország mindezen krízisek nélkül. Mégis, a fukushimai katasztrófa mély sebet hagyott a társadalomban, melyet véleményem szerint mind a mai napig nem heverték ki. Nem is tudják kiheverni, hiszen csak két év telt el, és a károk helyreállítása még mindig zajlik. Az etnikailag homogén japán társadalom a senioritás elve nélkül képtelennek tűnt létezni, és ez most megrendülni látszik. A tekintélyhez való viszonyt, tiszteletet sosem kérdőjelezték meg. Elérkezett a pillanat, amikor újra kell gondolniuk mindezt. A fukushimai hármás csapás bekövetkeztekor a kormány nem rendelkezett válság tervvel, amelyre teljes mértékben támaszkodhatott volna. Az információt visszatartották, és a tudósok sem tájékoztatták megfelelően az illetékeseket. Egy olyan országban, ahol a földrengés mindennapos, kell, hogy legyen válság kommunikációs terv, mely alapján lehetne irányítani a krízist, vagy legalábbis jobb mederbe terelni. Erős bizonytalanságkerülő országgént fontos a rendszerbe vetett hit, és annak kiszolgálása. A miniszterelnök, Kan Naoto „elvesztette arcát” és lemondásra kényszerült. A kollektív társadalom vezetőjeként nem tudta megvédeni népét, melynek hűséggel tartozik. Ennek a zárt, erős és összetartó társadalomnak vezetőre volt szüksége, aki megoldást talál a katasztrófára. Ugyanakkor a miniszterelnököt is meg kell érteni, hiszen hitt a tudósoknak, nem kérdőjelezte meg tudásukat, és a katasztrófa bekövetkezett. Személyes látogatása a fukushimai atomreaktor helyszínén, hiba volt, mellyel csak elvonta a figyelmet a probléma megoldásáról. Az információ hiány miatt a japánok maguk sem tudták, hova meneküljenek a sugárzás elől, a kormány pedig ahelyett, hogy bezáratta volna az atomreaktorokat, csak annyit tudott tenni, hogy fennhatósága alá vonta a TEPCO-t. Az államosítás meg is történt, mely által jobban tudták szabályozni az információkat. A kérdőív eredményei azt mutatják, hogy a japán társadalom ezek után megkérdőjelezi a szakemberekbe, politikusokba, és tudósokba vetett hitét. A japánok mindig is jók voltak a földrengés utáni területek gyors helyreállításban, de vajon tudnak-e megoldást saját vezetőikkel kapcsolatban is? Amikor a rendszer belső magja meginog, akkor a helyreállítás nehezebb, jóval több időt vesz igénybe.

IRODALOMJEGYZÉK

Dr. Barlai R. - Kővágó Gy. (1996): Válság- (katasztrófa) kommunikáció, Tanulmányok és szemelvények, *Petit Real könyvkiadó*, Budapest

Falkné Bánó K. (2008): Kultúraközi kommunikáció, *Perfekt Kiadó*

Fukuyama, F. (1997): Bizalom, *Európa Könyvkiadó*, Budapest

Fukuyama, F. (2000): A Nagy Szétbomlás, *Európa Könyvkiadó*, Budapest

Hidasi J. (Szerk., 1992): Kultúra, viselkedés, kommunikáció, *Közgazdasági és jogi könyvkiadó*, Budapest

Hidasi J. (Szerk., 1998): Szavak, jelek, szokások, *Windsor Kiadó*

Hidasi J. (2004): Interkulturális kommunikáció, *Scholar Kiadó*, Budapest

Hidasi J. (tanulmány, 2012): A japán természeti katasztrófa kommunikációs tanulságai
<http://tlwww.kkf.hu/cgi-bin/tlwww.cgi?show=eb108317> (letöltve: 2013. szeptember 13.)

Hofstede, G. - Hofstede, Gert J. (2008): Kultúrák és szervezetek, Az elme szoftvere,
McGraw-Hill, 2005, *VHE Kft*, Pécs

T. Hall, E. (1983): The Dance of Life, The other Dimension of Time, Garden City, New York,
Anchor Press/Doubleday

T. Hall, E. (1987): Rejtett dimenziók, Anchor Books, Doubleday, New York, 1966., *Gondolat Kiadó*

Totman, C. (2006): Japán története, *Osiris Kiadó*, Budapest

<http://limitedwipsociety.hu/news/2013/02/nemawashi/> (letöltve: 2013. október 3.)

http://hu.wikipedia.org/wiki/2011es_t%C3%B3hokui_f%C3%B6ldreng%C3%A9s_%C3%A9s_sz%C3%B6k%C5%91%C3%A1r (letöltve: 2013. október 3.)

http://hvg.hu/vilag/20110311_cunami_foldrenges_japanban (letöltve: 2013. október 10.)

http://fn.hir24.hu/vilag/2011/04/18/fukushima_elegedetlenek_japanok (letöltve: 2013. október 10.)

<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/asia/japan/8953574/Japan-earthquake-tsunami-and-Fukushima-nuclear-disaster-2011-review.html> (letöltve: 2013. október 10.)

<http://articles.latimes.com/2011/jul/21/world/la-fg-japan-fukushima-20110721> (letöltve: 2013. október 21.)

http://fukushima-diary.com/2013/03/battlefield-journalist-nuclear-workers-think-fukushima-cant-be-settled/?utm_source=feedburner&utm_medium=feed&utm_campaign=Feed%3A+Fukushima+Diary+%28Fukushima+Diary%29&utm_content=Google+Reader (letöltve: 2013. november 4.)

http://www.magyarhirlap.hu/kulfold/tokioi_vegjatek_kan_naoto_lemondott.html#sthash.lC00Tf2I.dpuf (letöltve: 2013. november 10.)

<http://interjapanmagazin.com/bukik-a-japan-miniszterelnok/> (2013. november 10.)

http://www.kantei.go.jp/foreign/kan/statement/201103/25message_e.html (2013. november 12.)

MELLÉKLETEK

1. MELLÉKLET: SAJTÓTÁJÉKOZTATÓ NAOTO KAN MINISZTERELNÖKKEL

PRIME MINISTER NAOTO KAN: Two weeks have now passed since the earthquake struck. I extend once again my most sincere condolences to the many people who have been suffering from this disaster.

The government is currently engaged in all-out efforts to address two challenges. The first of these is bringing the incident at the Fukushima Daiichi Nuclear Power Station under control and responding thoroughly to radioactive contamination. The second is providing assistance to the disaster victims, and in addition, transitioning into full-scale preparations for reconstruction.

First, I will speak about the Fukushima Daiichi Nuclear Power Station. I would like to express my sincere respect and appreciation towards the people from TEPCO, the Self-Defense Forces, the police, and moreover fire departments from Tokyo, Osaka, and elsewhere for literally putting their lives at risk as they work.

I also extend my heartfelt condolences to those who yesterday were transported to the hospital on account of radiation exposure. Paying careful attention to safety, we are engaged in all-out efforts to bring the situation under control, with the public and private sectors working in unity, centered on the Headquarters for Integrated Countermeasures to the Nuclear Incident, together with assistance from the U.S. Forces, towards the restoration of cooling functions.

We have reinforced our monitoring of the impacts of radioactive materials on food and water so that monitoring is conducted through collaboration with local authorities. We have promptly released information obtained, publicly disclosing this information in a highly transparent manner to every segment of the public and to the international community. We have at the same time provided thoroughgoing explanations of the impacts on health. Taking just such an approach, we will continue to tackle this issue.

I would like also to express my heartfelt regret to the farmers, dairy farmers, and other people in affected businesses for the considerable damages to which they are being subjected. I intend to pursue all possible means to ensure that compensation and assistance are extended to such people without fail.

Second, I will address assistance to the disaster victims and forthcoming reconstruction. We will continue to enhance further the provision of material support. We have furthermore implemented a system by which the Cabinet Secretariats Volunteers Coordination Office will support the smooth provision of assistance by volunteers. Damage has been inflicted across a

broad area, notably Iwate, Miyagi, and Fukushima Prefectures, as well as Ibaraki, Chiba, and elsewhere. We will be assisting all such areas without exception. On that basis, from now we must also move forward in our preparations for full-scale restoration and reconstruction. I consider it imperative for us to rebuild these regions in their entirety together with people's overall lives and livelihoods from the dual dimensions of housing, medical services, nursing care, education, employment and other such aspects of daily living concurrently with production activities such as the fishing, agriculture, and manufacturing industry.

The government has established a Headquarters for Special Measures to Assist the Lives of Disaster Victims. Centered on this Headquarters, we have created a system enabling us to materialize the requests of each region through the full mobilization of human resources. As part of this, we will dispatch personnel from the national government to assist with public administration in disaster areas. I intend to move forward on these kinds of efforts. Rather than imposing the burden associated with the earthquake disaster on individuals and individual households, we will share this burden throughout society and throughout the nation. As we will be tackling the situation through this kind of approach, I urge the people impacted by this disaster as well to summon their courage as we take steps forward towards reconstruction.

I very much want to convey to the Japanese people as well that in this way, the government has been working around the clock in all-out efforts, taking an approach of utilizing all capacities. At the same time, I wish to convey my respect to all those who have suffered from this disaster and, indeed, to all of my fellow citizens, for working together and summoning their strength to tackle the greatest crisis our nation has faced since the Second World War. Together, let us overcome this crisis, carrying that same spirit into the future.

As we reach the end of the second week since the earthquake occurred, going forward, we will merge the greater solidarity among the public, together with our heightened spirit that we must overcome this crisis. It is with these thoughts that today, on the day marking two weeks since the disaster, I send out this message from myself to you, my fellow citizens.

CABINET PUBLIC RELATIONS SECRETARY: With that, I will open up the floor for three or four questions. Mr. Sakajiri, please.

Q&As

QUESTION: I am Sakajiri with the Asahi Shimbun. With today marking the second week since the disaster, I would like to inquire about taking a look back somewhat, specifically regarding the government's response surrounding the Fukushima Daiichi Nuclear Power

Station. Mr. Prime Minister, the evacuation directive that you issued to residents was at first for those living within 3 to 10km, which changed to 20km, along with a directive for people within 20 to 30km to remain indoors. Today it was announced that people sheltering indoors within that 20 to 30km range are requested to undertake voluntary evacuation. Looking back over the course of events over this period, it seems undeniable that in the face of a deteriorating situation, the government's response has lagged behind the state of affairs. From the perspective of crisis management by the government, how do you view the responses taken during this time?

PRIME MINISTER NAOTO KAN: With regard to the scope of these evacuations, the government has ultimately issued its evacuation directives based upon analyses and determinations that, taking the Nuclear Safety Commission as the core, were made by experts of that Commission, on the basis of the situations at the nuclear power stations, forecasts of where and in what manner radioactive materials would travel, including relationships with the weather, and most importantly, the numerical monitoring values obtained at various locations and other data. These responses give due regard to the assessments made by such experts, and in the future we will continue to take such an orientation to address this matter.

CABINET PUBLIC RELATIONS SECRETARY: Mr. Aoyama, please.

QUESTION: As a related matter, I would like to ask you, Prime Minister Kan, once more regarding your recognition of the current state of the nuclear reactors and of the Fukushima Daiichi Nuclear Power Station at this moment, as well as your view on the outlook for restoring the situation to a normal state. Also please address whether you have any intention of expanding the scope of the evacuation directive.

PRIME MINISTER NAOTO KAN: The Fukushima Daiichi Nuclear Power Station today has still not reached a state that warrants optimism. While we are addressing the issue by preventing a deterioration of the situation, my recognition is that we have not reached a state where we can be optimistic.

I hold this recognition because there continues to be a situation in which individual incidents must each be addressed with an extremely intense degree of concern.

CABINET PUBLIC RELATIONS SECRETARY: Mr. Yamaguchi, please.

QUESTION: I am Yamaguchi with NHK.

A large number of people have no choice but to live a very hard existence in evacuation centers even now. There are many calls to construct temporary housing as the first step, so please tell us what sense of schedule the national government envisions for temporary housing.

PRIME MINISTER NAOTO KAN: Regarding temporary housing, efforts centered on Minister of Land, Infrastructure, Transport and Tourism [Akihiro] Ohata have been underway since immediately after the earthquake struck, including the ordering of prefabricated structures to be used as temporary housing in the affected areas. In areas receiving early assistance, we expect construction to begin within March. Regardless, in light of the sheer enormity of the scale of this earthquake disaster, we will be tackling this issue after thoroughly listening to the requests of the local residents.

We intend to move forward by making such plans in each of these areas through the Headquarters for Special Measures to Assist the Lives of Disaster Victims that I mentioned earlier.

CABINET PUBLIC RELATIONS SECRETARY: With that, I will take a final question. Ms. Ito, please.

QUESTION: I am Ito with The Japan Times.

This was mentioned in your remarks a bit earlier, but while the Japanese government has issued an evacuation directive to people residing within 20km [of the Fukushima Daiichi Nuclear Power Station], some foreign governments have issued directives through their embassies and other channels [for distances] of 80km and so on, resulting in confusion and anxiety particularly among the foreign community in Japan.

In that regard, some have pointed out that the Japanese government has not communicated well with foreign countries, or that information or other matters have not necessarily all come out. Please tell us how you regard this, as well as how in the future you intend to improve this situation and share information with other countries.

PRIME MINISTER NAOTO KAN: As for your first point, as I stated earlier, with regard to the scope of the evacuation, analyses and assessments have been made by experts, centered on the experts of the Nuclear Safety Commission, which is an assemblage of experts, with a focus on the state of affairs at the nuclear power stations, forecasts of how radioactive materials will diffuse, as well as the numerical monitoring values obtained from various locations and other data. The scope of the evacuations have been decided based on these analyses and determinations and through the guidance and recommendations we have received.

As for the views of individual countries, I believe that each country has established its own criteria. Japan's thorough provision of information to other nations is of course a given, and we have been intent on doing exactly that. We have been providing information to other nations

in various forms throughout this period, providing information with a high degree of transparency to all countries and to international organizations regarding the state of affairs, such as through the embassies, through press conferences conducted in English, and other means. It is my understanding that concerning this point, there has been a deepening of understanding among foreign governments as well, regarding the adequate transparency of Japan's provision of information.

CABINET PUBLIC RELATIONS SECRETARY: With that, I will now conclude the message from the Prime Minister. Thank you very much.

2. MELLÉKLET: KÉRDŐÍV, EGYÉB KATEGÓRIA VÁLASZAI

1 原発事故に対する国や東京電力の初動態勢のまずさに福島県民として不信感を抱きました。

事故処理で多忙を極める中、総理大臣があらうことか現場に出向いたため、現場に余計な手間をかけたのが状況を悪化させた最大の原因です。東京電力にしても、自社の経営悪化を避けようとして必要な対応をとらなかったことは、責められて当然です。

Az atombalesetre vonatkozó első reakciók az állam és a Tokyo Elektromos Művek (TEPCO) részéről, hozzáállásuk lehetetlensége bizalmatlanságot ébresztett bennem, mint Fukushima megyei lakosban. Amikor mindenki a baleset felszámolásával volt elfoglalva, a miniszterelnök helyszíni látogatása miatt a helyszínen még nagyobb felfordulást okozott, és ez is hozzájárult a helyzet súlyosbodásához. Az már szinte természetes, hogy a TEPCO avval, hogy saját vállalata veszteségei elkerülése végett nem lépte meg a szükséges intézkedéseket, bírálathoz tárgyává vált.

2 福島原発で作られた電力は、地元福島県にでなく東京都に送られています。リスクの大きい原発を建設するのなら、その地元に電力を還元するのが当たり前ではないでしょうか。政治のいい加減さを感じます。

A Fukushima-ban előállított áram nem Fukushimaé, hanem Tokióba küldik. Ha hatalmas kockázattal járó atomerőművet építenek, az lenne a magától értetődő, hogy az áramot is megkapják helyben, nem? Érezni a politika közönyösségét.

3 普段から災害への備えを怠りなくしておくべきとだと強く感じます。

Régtől úgy érzem, hogy a katasztrófák elleni előkészületeket nem szabad elhanyagolni.

メディアの伝え方に偏りがあったと思う。Szerintem a média nem helyesen tájékoztatott.

日本の^{いんべいたいしつ}隠蔽^{かん}体質を感じた。Éreztem a japánok szőnyeg alá söprési technikáját.

東電の記者会見などをテレビで観て、福島県原発は安全になったと言われても新聞ではまだ危険と言われ、どの情報を信じていいかととても困った。国民の安全を考えて本当の事を言って欲しいが、政府は国民の混乱を招かないようにと偽るから何を信じていいのかわからなかった。

A TEPCO sajtótájékoztatóját figyeltem a tévén, és azt mondták, hogy az atomerőmű biztonságos már, de az újságok azt írták, hogy még veszélyes. Bajban voltam, mert nem tudtam, melyik információnak higgyek. Szeretnék, ha az emberek biztonságát szem előtt tartva mondanák az igazat, de a kormányzat, hogy ne legyen fejetlenség hazudozik, ezért nem tudtam, mit is higgyek el.

新聞・テレビ・ネットの情報の何が真実なのかを見極めるのとても難しいということです。それは現在でもです。放射能の基準値、復興がどれだけ進んでいるか等どこまで真実に迫った報道がなされているか私たち一般人が知るのはとても難しいことです。

Nagyon nehéz az újság, a tévé, az internet információi alapján megítélni a valós helyzetet. Most is így van. A rádióaktivitás mértékéről, az újjáépítés haladásáról stb. nagyon nehéz nekünk, átlagembereknek valós információt szereznünk.

地震や津波による被害について、一般の方の助け合っに行こうという態度は、とても素晴らしいと思う。しかし、政府からの被災地復興のための支援は、偏っていると思う。特に、原発被害にあっている地域への対応は、遅いし、人よりもお金を重視しているように感じられる。

Azt gondolom, hogy csodálatos dolog az a kölcsönös segítőkészség, ami az átlagemberek részéről megnyilvánul a földrengés, vagy cunami okozta károk enyhítésére. Ugyanakkor az állam részéről a katasztrófa sújtotta területek újjáépítésére szánt támogatás szerintem nem arányos. Különösen az atomkatasztrófa sújtotta területek irányába lassú ez, és inkább az anyagiakra helyezi a hangsúlyt, mint az emberre, úgy érzem.

日本政府や東電の言っていることが嘘ばかりでとてもショックを受けた。国民の為に、真実を報道するべきだと思う。又、被災地復興や汚染水の処理問題などを問題

解決の最優先にして徹底した対応をするべきだと思う。そして日本人ももっと被災地支援の為に協力するべきだと思う。

Sokkolt, hogy a japán kormány meg a TEPCO csupa hazugságokat mond. Úgy gondolom, hogy népnek a tiszta igazságot kellene mondani. Továbbá azt gondolom, hogy abszolút elsőbbséget kell adni a katasztrófa sújtotta terület újjáépítésének, a radioaktív víz eltakarításának. És a japánoknak nagyobb erőfeszítést kéne tenniük a katasztrófa sújtotta terület megsegítésére.

テレビでは流していない事実を報道すべきである。

A tévében le nem adott információkat kellene megkapni.

連日報道されるテレビの中ですべてのテレビ局が同じ内容の報道を行っていた。その点に関して、それぞれのテレビ局が協力して役割分担などをして報道すればよかったと思う。

A folyamatos napi közvetítések során a tévé minden csatornáján ugyanaz az információ hallható. Azt hiszem jobb lett volna, ha az egyes csatornák megosztják egymás között a feladatokat, és úgy közvetítenek.

『復興ボケ』というのが目立つようになってきたこと。

メディアでは取り上げられていないが、現地では、ボランティアに来てくれた方が空き家に侵入して金銭を盗んでいたり殺人事件が起きているらしい。

現地民にしかわからない情報を、もっとメディアが取り上げて全国と共有するべきだと思う。

私の親戚は皆岩手、陸前高田市の近くに住んでいるので、そういった情報は入ってきやすいが、他県に住んでいる方との情報量が違うのが気になる。

Szembetűnő lett az „újjáépítési láz megszokottá válása okozta érzéketlenség”. Bár a média nem szólt róla, helyben azt beszélnek, hogy az önkéntes segítőként érkezettek közül volt, aki betelepedett az üresen maradt házakba, hogy elvittek az értékeket, hogy gyilkosság is történt. Azt hiszem, hogy a csak a helyiek számára hozzáférhető információknak jobban meg kellene jelennie a médiában. Mivel az én rokonai mind Iwate megye Rikuzen Takata város közelében laknak, az efféle hírekhez könnyen hozzájutok, de aggaszt, hogy más megyékben élőkhöz nem jut ennyi információ.

政府や他の公的機関から発信される情報に対する国民の信用が著しく低下したこと。

A kormánytól, vagy más hivatalos szervtől származó információra vonatkozó bizalom a japánokban egyértelműen csökkent.

(様々な利権により)日本には報道の自由はないのだと改めて知った。(マスメディア)

(Különböző érdekeltségek miatt) Japánban nincs információs szabadság, ezt ismét megtudtam.
(Tömegmédia)

日本のメディアがいかにスポンサーありきのもので、金によって情報を捻じ曲げている世界にあるか知りました。また、政府や東京電力の無能さを感じました。

Megtudtam, hogy a japán média mennyire a szponzoroktól függ, hogy ez egy olyan világ, ahol az információ a pénztől függően változik. Továbbá megéreztem mennyire inkompetens a kormány és a TEPCO.

地震と津波の情報は、マスメディアや政府の情報は正しく、かなり正確な情報を得ていた。

しかし、福島原発の事故情報は酷く、正しく情報を発信していなかった。悪い情報こそ、正しく発信すべきです。

A földrengés és a cunami esetében a média és a kormány hírei helyesek voltak, meglehetősen pontos információkhoz jutottam. Azonban a fukushimai atombaleset hírei rémesek voltak, és azokról pontos információt nem adtak. A rossz hírekről még inkább kellene pontosan informálni.

日本人は、政府も権力であるという認識が弱い。

権力を監視し縛るのは市民であるという認識が弱い。

政府が発信する情報は「正しいとは限らない」ということをあまり認識していない。

A japánok nem érzik biztosan, hogy a kormány is hatalom.

Nem érzik biztosan, hogy a nép tudja ezt a hatalmat ellenőrizni és mozgatni.

Nem fogják fel, hogy az, amit a kormány mond „nem feltétlenül igaz”.

ただし、それが今回の震災で大きく崩れた。政府も嘘をつくし、学者も政府の権力に近い人は嘘をつくことを多くの国民は知った。マスメディアも、嘘をつくことも知った。

Ugyanakkor a mostani földrengésnél mindez megdőlt. A kormány is hazudik, a kormányhoz közelálló tudósok is, és ezt sok ember tudta. Azt is hogy a média is hazudik.

震災後の原発事故と、放射能の問題で、例えば農作物の放射線量を数値で表しても、知識がないと理解できないし、漠然と「危険だ」というような印象を与えていたと思う。それよりも、その作物をどのくらい食べると危険なのか、毎日食べても問題ない程度なのか、など、具体的にわかりやすく言えば、それを理解したうえで購入する人もいただろうと思う。出荷禁止などの措置によって、農家の人などが受けた影響を考えると、「放射性物質が漏れた」とか「放射線量が基準を超えている」などの報道は、やり方が悪かったのではないかと思う。

A földrengés utáni atombaleset és a sugárzás kérdése kapcsán, például a mezőgazdasági terményekre kitétek, hogy milyen dózisú sugárzás érte, de aki nem ért hozzá, nem érti, és csak az az általános benyomása támad, hogy „veszélyes”. Ennél azt hiszem, jobb lett volna, ha részletesen és érthetően elmagyaráznák, hogy annak a terménynek milyen mértékű fogyasztása veszélyes, akár mindennap is ehetnék-e stb. Akkor ezt megértve, lett volna olyan is, aki vásárol ilyen termékeket. Ha a szállítmányozási tilalomra gondolunk, hogy a termelőkre ez milyen hatással lehetett, akkor az olyan információkra, mint a „Szivárgott a szennyezett anyag”, vagy „A sugárzás meghaladja a határértéket”, azt kell gondoljuk, hogy hiba volt így közreadni.

政府は被災地の住民を全て県外から移動させるべきだった。放射能汚染が叫ばれている土地に「復興」とかいらない。

A kormánynak a katasztrófa sújtotta terület lakóit a megye területén kívülről el kellett volna mozdítania. Azt a területet, ami sugárfertőzött, annak nem kell "helyreállítás".

情報が錯綜して初期の被災者の確認がはっきりできなかったため、更に混乱を招いたり、必要な対処が遅れたりしたので、まずは、被災者のリストを政府主導で行うシステム作りが必要だと思いました。

Úgy gondolom, hogy az információk nehezen kibogozhatóak voltak, az elején nem lehetett ellenőrizni a károsultakat, ez még nagyobb bonyodalmat okozott, mivel késtek a szükséges lépések, tehát azt hiszem, hogy mindenekelőtt a kormány irányításával egy rendszert kellett volna kialakítani a károsultak összeírására.